

11. Tiistaina 23 päivänä helmikuuta 1993

kello 15.55

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 5 vuoden 1993 toiseksi lisätalousarvioksi	147
2) Hallituksen esitys n:o 3 toisten lisävaltuuksien antamisesta valtioneuvostolle lainanottoon vuoden 1993 aikana	162
3) Hallituksen esitys n:o 1 laiksi kirkkolain muuttamisesta	„
4) Ed. Mäkelän ym. lakialoite n:o 3 laiksi Ounasjoen erityissuojelusta annetun lain kumoamisesta	„
5) Hallituksen kehitysyhteistyökertomus eduskunnalle vuodelta 1991 (K 16/1992 vp)	164

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 5 vuoden 1993 toiseksi lisätalousarvioksi

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) asiasta.

S. Keskustelu:

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Talouspoliittinen keskustelu ja kannunvalanta on viime aikoina ollut vilkasta. Tämä ei ole mitenkään omituista. Onhan ennusteita talouden tervehtymisestä ja kääntymisestä kasvuun jouduttu jälleen kerran tarkistamaan ja odotuksia lykkäämään.

Kansainvälisestä taloudesta ei ole ollut meille vetoapua. Päinvastoin tilanne päämarkkinoilamme on entisestäänkin heikentynyt. Yhdysvaltain uuteen hallintoon kohdistuu nyt suuria toiveita, mutta uuden talouspolitiikan avaus osoitti koko maailmalle, että epätasapainossa oleva julkinen talous rajoittaa oleellisesti talouspolitiikan liikkumavaraa. Tämä tosiasia kannattaisi meilläkin pitää nykyistä paremmin mielessä.

Suomen kilpailukyky on kuitenkin kohentunut siinä määrin hyvin, että vienti on kasvanut edelleenkin tyydyttävää vauhtia. Ongelmana viennissä on kuitenkin alhainen hintataso. Esimerkiksi metsäteollisuuden päätuotteiden valuuttamääräiset vientihinnat ovat alentuneet miltei yhtä paljon kuin markka on heikentynyt. Vaihtotaseen alijäämä on kuitenkin vielä niin syvä, että menee aikaa, ennen kuin olemme saavuttaneet tasapainon.

Korkojen viimeaikainen alentuminen on vahvistanut uskoa talouden kehitykseen ja luonut pohjaa investointitoiminnalle. Korkojen alentuminen on antanut uusia mahdollisuuksia myös valtiovarainministeriön käyttöönnotolle investointien laukaisemiseksi liikkeelle.

Vain investointien käynnistymisen ja tuotannon kasvun kautta voidaan kestäväällä tavalla

parantaa työllisyyslukuja. Työttömyysaste näyttää nousevan tänä vuonna 17 prosentin tasolle. Tästä aiheutuu suurta inhimillistä kärsimystä mutta myös taloudellisia ongelmia kysynnän edelleen alentuessa ja valtiontalouden tasapainon heikentyessä. Työttömyys on pahentunut etenkin kotimarkkinasektorilla. Markan arvon heikentyminen puree kotimarkkinoihin ikävällä tavalla. Tämä on murheellinen mutta vääjäämätön seuraus markan vajoamisesta.

Kaiken kaikkiaan olemme hyvin vaikeassa ja ennen kokemattomassa tilanteessa. Pahimpia ongelmia ovat kansantalouden ylivelkaantuminen ja alityöllistyminen. Nämä voivat korjaantua vain tuotannon kasvun kautta. Vientivetoisen kasvu muodostaa ainoan kestävä perustan kansantalouden tervehtymiselle, velkaantumisen vähentämiselle ja työllisyyden paranemiselle. Ulkomaista velkaa ei voi maksaa kiihdyttämällä kotimarkkinoiden palveluita eikä kasvattamalla julkista sektoria. Joka toista väittää, ei tunne taloutemme tilaa.

Talouden kääntäminen kasvuun edellyttää sitä vaivaavien tasapainottomuuksien korjaamista. Ulkoisen tasapainon, vaihtotaseen alijäämän, korjaantumisen myötä helpottuu aikanaan koko talouden tilanne. Kotimarkkinoiden elpyminen voi alkaa vasta sitten, kun vaihtotase kääntyy positiiviseksi eli kansantalouden velkaantuminen loppuu.

Sisäisesti meidän on saatava julkinen talous tasapainoiseksi ja julkisen velan kasvu pysähtymään. Alijäämien kasvu on saatava pysäytetyksi ja kehitys positiiviseksi. Tämä on koko rahoitus- ja huollon toiminnan perusedellytys.

Talouden tasapainottomuuksien korjaaminen ja työllisyystilanteen parantaminen vaativat myös julkisen vallan erityistoimenpiteitä. Pienen ja keskisuuren yritystoiminnan kannustaminen ja investointikynnyksen madaltaminen ovat nyt parasta työllisyyspolitiikkaa. Valtiontalouden tilanteen vuoksi toimenpiteet on kohdistettava nyt äärimmäisen tarkasti. Poikkeuksellisia tukitoimia voidaan käyttää vain lyhyen ajan. Uusiin tukiautomaatteihin meillä ei kerta kaikkiaan ole varaa.

Lisätalousarviossa esitetään koko joukko toimenpiteitä, joilla vauhditetaan tuotannollisten investointien ja näitä välittömästi tukevien infrastruktuurihankkeiden liikkeellelähtöä. Nyt on etsitty keinoja, joilla voidaan alentaa jo suunniteltujen liiketaloudellisesti kannattavien investointien aloittamisen kynnystä. Kysymys on

kynnysrahoista, ei laajamittaisesta julkisen talouden paisuttamisesta.

Lisätalousarvion määrärahat kohdennetaankin erittäin tarkasti. Mikäli määrärahojen käyttö onnistuu kaikkien suunnitelmien mukaisesti, voidaan lisätalousarviolla saavuttaa parhaimmillaan 50 000 miestyövuoden työllisyysvaikutus. Tämä työllisyysvaikutus saadaan aikaiseksi 2,5 miljardin markan määrärahoilla ja niihin liittyvillä hieman yli 2 miljardin markan verohelpotuksilla. Määrärahojen käyttö on siis hyvin tehokasta. Kun lisätalousarvio perustuu jo suunniteltujen hankkeiden aloituskynnyksen alentamiseen, on samalla painokkaasti todettava, ettei samaa temppua voi käyttää monta kertaa. Ei voida kuvitella, että määrärahanostusta kertomalla voitaisiin saada samankertainen työllisyysvaikutus.

Kysymys onkin nyt täsmätyöllistamisestä eikä mistään velkaelvytyksestä. Valmistelussa on huolellisesti etsitty ne tuotantotoimintaa lisäävät ja edesauttavat hankkeet, jotka voidaan saada liikkeelle pienellä valtion avustuksella. Pääpaino on yritystoiminnan lisäämisellä ja tuotannon voimistamisella.

Esitettävistä toimenpiteistä tärkeimpiä ovat verotukseen liittyvät toimet. Hallitus antaa lähiviikkoina eduskunnalle esityksen yritysten poisto-oikeuksien laajentamisesta. Valtioneuvosto on myös tehnyt periaatepäätöksen, että keväällä eduskunnalle annettavaan arvonlisäverolakiin otetaan säännös, jonka mukaan helmikuun alusta lukien toteutettaviin kone- ja laiteinvestointeihin sisältyvä liikevaihtovero on ensi vuoden alusta voimaan astuvan järjestelmän mukaisesti vähennyskelpoista. Säännöksen avulla voidaan estää investointitoiminnan tyrehtyminen verojärjestelmän muutoksen vuoksi.

Lisätalousarviossa varataan tuotannollisten investointien tukemiseen kaikkiaan yli miljardin markan myöntämisvaltuudet ja määrärahat. Tästä 300 miljoonaa markkaa osoitetaan valtionyhtiöiden osakepääomien korotuksiin jo suunniteltujen investointien saattamiseksi käyntiin. Lisäyksiä osoitetaan myös yritysten aluetukeen, tuotekehitysavustuksiin, energia-avustuksiin, kansainvälistymismäärärahoihin sekä ympäristöinvestointien tukeen.

Tuotannollisen toiminnan edellytyksiä parannetaan myös lisätalousarvion infrastruktuurihankkeilla, kuten eräillä teollisuuden kannalta kiireellisimmillä liikennehankkeilla. Asuntojen peruskorjaustoimintaa lisätään 2 miljardin markan verran lisätalousarvioon sisällytettyjen avus-

tusten avulla. Työllisyysvarojen käyttöä kohdennetaan uudelleen niin, että investointien tukemiseen käytettävissä olevat varat kasvavat.

Yritysten riskipääomarahoitusta lisätään Keran ja Sitran määrärahojen korotuksilla. Yritysten rahoitusmahdollisuuksien parantamiseksi lisätään myös Valtiontakuukeskuksen riskinottoa.

Velkaantuneiden yritysten tilannetta helpotetaan 200 miljoonan markan korkotukimäärärahoilla. Niiden avulla alennetaan pienten ja keski suurten yritysten 4 miljardin markan suuruisen luottokannan korkokustannuksia. Hallitus tuo lähiviikkoina eduskunnalle myös esityksen laiksi pankkien yrityksille myöntämien luottojen vakauttamisesta. Lisätalousarviossa osoitetaan omat määrärahasa myös ylivelkaantuneille asuntovelallisille ja maatalousyrittäjille. Myös velkasaneeraukseen liittyvän neuvonnan määrärahaa lisätään.

Herra puhemies! Lisäbudjetin rahoittaminen vaatii valitettavasti valtion lainanoton lisäämistä. Hankkeet on kuitenkin valikoitu niin, että keskipitkällä aikavälillä ne tuovat niihin nyt käytettävät varat valtiolle korkoineen takaisin. Hallitus korostaakin, että se pitää kiinni kaikista viime syksynä tehdyistä säästöpäätöksistä ja tuo niihin liittyvät lakiesitykset eduskunnan käsiteltäviksi kevätistuntokauden aikana.

Kansantalouden heikko kehitys on johtanut valtiontalouden rakenteellisen alijäämän syvenemiseen budjetissa aikoinaan arvioidusta. Vaikka säästötoimet ovat olleet tuntuvia, ovat työttömyyden hoitomenot, lisääntyneet korkomenot ja pankkituen tarpeen kasvu johtaneet menojen väistämättömään kasvuun.

Valtiontalouden velka oli viime vuodenvaihteessa 166 miljardia markkaa eli kolmannes bruttokansantuotteesta. Velan määrä nousee edelleen, mutta on mahdollista saada tiukoilla säästötoimilla ja hallituksen budjettilinjauksen mukaan toimimalla pysäytetyksi se karvan verran alle Emu-kriteerin eli 60 prosentin tuntumaan. Lipeäminen säästötavoitteista veisi meidät väistämättä Euroopan ylivelkaantuneiden kansakuntien joukkoon. Se ei olisi meille kunniaksi, ei Euroopan kansakuntien joukossa eikä tulevien sukupolvien edessä, puhumattakaan siitä riskistä, joka otettaisiin maan rahoitushuollon jatkuvuuden suhteen.

Herra puhemies! Olen usein tältä paikalta varoitellut, että Suomessa käytävää talouspoliittista keskustelua tarkkaillaan myös maamme ulkopuolella. Pankkitukikeskustelun jälkeen an-

toi toinen maailman arvovaltaisimmista luottokelpoisuutta arvioivista laitoksista varsin selvän ja ikävän todistuksen siitä, että me olemme suurennuslasin alla. Esitänkin nyt eduskunnalle vakavan toivomuksen, että lisätalousarvion käsittely voitaisiin toteuttaa asiallisesti ja tyylikkäästi, tarpeetonta riitelyä välttäen.

Pyydän, että puheeni ruotsinnos otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiovarainministeri Viinasen puhe on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Den ekonomisk-politiska debatten och kannstöpningen har varit livlig under den senaste tiden. Detta är ingalunda oväntat. Det har ju än en gång visat sig nödvändigt att justera prognoserna och att skjuta upp förväntningarna när det gäller den ekonomiska återhämtningen och den ekonomiska uppsvinget.

Den internationella ekonomin har inte gett oss draghjälp. Tvärtom har situationen försämrats ytterligare på våra centrala marknader. Förväntningarna på den nya administrationen i USA är för närvarande stora, men den nya ekonomiska politikens öppning visade hela världen att obalansen i den offentliga ekonomin kraftigt begränsar den ekonomiska politikens manövertrymme. Detta faktum borde man vara mera medveten om också hos oss.

Vår konkurrenskraft har dock förbättrats så till vida positivt att exporten alltjämt har haft möjlighet att öka i tillfredsställande takt. Den låga prisnivån utgör dock ett problem för exporten. I fråga om exempelvis skogsindustrins huvudprodukter har de i valuta angivna exportpriserna sjunkit nästan lika mycket som marknaden har försvagats. Underskottet i bytesbalansen är dock fortfarande så stort att det kommer att dröja innan vi lyckas återfå jämvikten.

Den senaste tidens sjunkande räntenivå har stärkt tron på en ekonomisk utveckling och skapat förutsättningar för investeringar. De lägre räntorna har likaså gett nya möjligheter för de stimulansåtgärder som statsmakten förfogar över när det gäller att få igång investeringarna.

Det är endast genom ökade investeringar och ökad produktion som vi på ett hållbart sätt kan råda bot på de dystra sysselsättningssiffrorna. I år ser arbetslöshetsgraden ut att stiga till en nivå på cirka 17 procent. Detta orsakar inte enbart stort mänskligt lidande utan också ekonomiska problem eftersom efterfrågan sjunker och balansen i statsekonomin försvagas.

Arbetslösheten har förvärrats inom framför allt hemmamarknadssektorn. Markens försämrade värde påverkar hemmamarknaden på ett beklagligt sätt. Detta är den dystra men oundvikliga följden av den dalande marken.

Vi befinner oss över huvud taget i en mycket svår situation, vars like vi inte har upplevt tidigare. De värsta problemen är att samhällsekonomin har för hög skuldsättning och att sysselsättningen är för låg. Problemen kan avhjälpas enbart genom att produktionen ökas. En exportledd tillväxt skapar den enda hållbara grunden för en återhämtning av samhällsekonomin, en minskad skuldsättning och en förbättrad sysselsättning. Vår utlandsskuld kan betalas varken genom en ökad service på hemmamarknaden eller genom en utvidgad offentlig sektor. Den som hävdar något annat känner inte till vår ekonomiska situation.

För att ett ekonomiskt uppsving skall bli möjligt måste vissa obalanserande faktorer korrigeras. I och med att den externa balansen kan uppnås, dvs. i takt med att underskottet i bytesbalansen korrigeras, förbättras hela den ekonomiska situationen. Återhämtningen av hemmamarknaden kan börja först när bytesbalansen blir positiv och samhällsekonomin skuldsättning upphör.

Här hemma måste vi se till att den offentliga ekonomin fås i balans och att den offentliga skulden upphör att växa. Det är nödvändigt att underskotten slutar att öka och att utvecklingen börjar gå i positiv riktning. Detta är en förutsättning för all verksamhet inom finansieringsförsörjningen.

Korrigeringen av obalansen i ekonomin och förbättrandet av sysselsättningsläget kräver också specialåtgärder från statsmaktens sida. Att uppmuntra de små och medelstora företagen och att sänka trösklarna för investering är i dag den bästa sysselsättningspolitiken. På grund av den rådande situationen inom statsekonomin måste den allra största noggrannhet iakttas vid fördelningen av dessa åtgärder. Exceptionella stödåtgärder kan tillämpas endast under en kort tid. Några nya stödautomater har vi inte råd med.

I tilläggsbudgeten presenteras en hel rad åtgärder genom vilka det är meningen att påskynda produktionsinvesteringarna och de infrastrukturprojekt som direkt stöder dessa investeringar. Man har sökt olika utvägar som gör det möjligt att sänka tröskeln för påbörjandet av redan planerade, företagsekonomiskt lönsamma

investeringar. Det är här fråga om att skjuta till pengar som hjälper företagen över tröskeln, inte att låta den offentliga ekonomin svälla ut i stor skala.

Anslagen i tilläggsbudgeten är mycket noggrant specificerade. Om disponeringen av anslagen lyckas enligt alla de planer som har gjorts upp, kan tilläggsbudgeten i bästa fall ha en sysselsättande effekt som motsvarar 50 000 årsverken. Den här effekten skall åstadkommas genom ett anslag på 2,5 miljarder mark jämte därtill anslutna skattelättnader på något över 2 miljarder mark.

Användningen av anslagen är med andra ord synnerligen effektiv. Eftersom tilläggsbudgeten grundar sig på att tröskeln sänks för inledandet av redan planerade projekt, måste man samtidigt kraftigt understryka att samma metod inte kan tillgripas många gånger. Det är orealistiskt att föreställa sig att man genom att upprepa anslagsinsatsen ett visst antal gånger skulle få en sysselsättningseffekt motsvarande detta antal.

I dagens läge är det alltså fråga om riktad sysselsättning och inte om någon skuldstimulering. Vid beredningen av tilläggsbudgeten har man vinnlagt sig om att få fram de produktionsökande och -främjande projekt som kan fås igång med begränsad hjälp från statens sida. Man har prioriterat strävanden som går ut på att öka företagsverksamheten och att stärka produktionen.

Bland de föreslagna åtgärderna är de som ansluter sig till beskattningen av central betydelse. Regeringen kommer inom de närmaste veckorna att till riksdagen avlåta en proposition om en utvidgning av företagens avskrivningsrätt. Statsrådet har dessutom fattat ett principbeslut om att det förslag till lag om mervärdesskatt som på våren föreläggs riksdagen skall kompletteras med ett stadgande enligt vilket den omsättningsskatt som ingår i sådana maskin- och anläggningsinvesteringar som görs räknat från ingången av februari 1993 skall vara avdragsgill i den mervärdesbeskattning som träder i kraft den 1 januari 1994. Med hjälp av detta stadgande kan man förhindra att investeringarna stagnerar till följd av det ändrade skattesystemet. I tilläggsbudgeten reserveras drygt 1 miljard mark i form av fullmakter och anslag för stödande av produktionsinvesteringar. Av detta belopp anvisas 300 miljoner mark för höjningar av statsbolagens aktiekapital med tanke på inledandet av redan planerade investeringar. Tillägg anvisas även för regionala stöd till företagen, produktutvecklingsbidrag, energibi-

drag, internationaliseringsanslag samt stöd för miljövårdsinvesteringar.

Förutsättningarna för den produktionsinriktade verksamheten förbättras även genom ett antal infrastrukturprojekt som har tagits in i tilläggsbudgeten, t.ex. genom ett antal trafikprojekt som är synnerligen brådskande ur industrins synvinkel. Den verksamhet som avser grundlig renovering av bostäder utökas med 2 miljarder mark genom de bidrag som har intagits i tilläggsbudgeten. Användningen av sysselsättningsmedel fördelas på nytt så, att medlen för stödjande av investeringar ökar.

Företagens riskkapitalfinansiering ökas genom en höjning av anslagen till Kera och Sitra. För en förbättring av företagens finansieringsmöjligheter ökas också Statsgaranticentralens risktagning.

De skuldsatta företagens situation förbättras genom räntestödsanslag på 200 miljoner mark. Genom anslagen sänks räntekostnaderna för de små och medelstora företagens kreditstock på 4 miljarder mark. Under de närmaste veckorna kommer regeringen även att förelägga riksdagen ett lagförslag om konsolidering av de krediter som bankerna har beviljat företagen.

I tilläggsbudgeten anvisas dessutom särskilt anslag för överskuldsatta bostadsköpare och lantbruksföretagare. Vidare utökas anslagen för rådgivning i anslutning till skuldsanering.

Finansieringen av tilläggsbudgeten kräver tyvärr att staten upptar mera lån. Projektet har dock valts så, att de på medellång sikt till staten återför de nu använda medlen jämte ränta. Regeringen understryker att den står fast vid alla sparbeslut som gjordes förra hösten och att de härmed förknippade lagförslagen kommer att föreläggas riksdagen under vårsessionen.

Samhällsekonomin svaga utveckling har lett till att det strukturella underskottet i statsekonomi har fördjupats jämfört med uppskattningen i budgeten. Trots de omfattande sparåtgärderna har utgifterna för hanteringen av arbetslösheten, de ökade ränteutgifterna och det ökade behovet av bankstöd oundvikligen lett till en utgiftsökning.

Vid utgången av 1992 uppgick statsskulden till 166 miljarder mark, dvs. en tredjedel av bruttonationalprodukten. Skulden ökar fortfarande, men genom stränga sparåtgärder och genom att agera enligt de linjer som regeringen har dragit upp i budgeten är det möjligt att hejda den en hårsman från Emu-kriteriet, dvs. i närheten av 60 procent. Om vi prutar på våra sparmål

leder detta utan tvekan till att vi hänförs till Europas överskuldsatta nationer. Detta skulle inte lända oss till heder — varken bland Europas nationer eller inför kommande generationer. För att inte tala om vad vi skulle riskera med tanke på kontinuiteten i landets finansieringsförsörjning.

Jag har ofta på just denna plats varnande konstaterat att den ekonomisk-politiska debatt som förs i Finland också noteras utanför våra egna gränser. Efter diskussionen om bankstödet gav det ena av världens mest auktoritativa kreditvärderingsinstitut ett nog så tydligt och dystert besked om att vi är föremål för noggrann observation. Jag riktar därför en allvarlig vädjan till riksdagen om att behandlingen av tilläggsbudgeten sköts sakligt och med stil samt med undvikande av onödigt gräl.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä en nyt täytä ministeri Viinasen toivomusta riitelyn välttämistä. Lisätalousarviossa esitetään paljon uusia menoja ja ne pyritään kattamaan vanhalla tavalla eli lainanottoa lisäämällä. Ministeri Viinanen on nyt siirtynyt velkaelvyttäjien joukkoon näköjään.

Mistä johtuu, kun puhutaan säästöistä, että niistä puhutaan hyvin abstraktilla tasolla eikä esitetä kuitenkaan konkreettisia kohteita, mistä nämä säästöt on tarkoitus toteuttaa?

Ed. A n d e r s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan puuttua yhteen tärkeään asiaan, joka liittyy lisäbudjettiin ja johon ei mielestäni ole tarpeeksi kiinnitetty huomiota, eli nuorten joukkotyöttömyyteen. Kun joka kolmas alle 25-vuotias tänä päivänä on ilman työtä tai koulutuspaikkaa, voidaan puhua jo todella kansallisesta katastrofista.

Kysynkin valtiovarainministeriltä: Miksi meillä ei ole nyt ryhdytty nuorten työllistämiseen esimerkiksi käyttäen samaa mallia kuin Ruotsissa, missä on jo yli 40 000 nuorta työtöntä työharjoittelussa yrityksissä ja tuotantolaitoksissa, siis ei työsuhteessa, vaan korotetulla työttömyyspäivärahalla, kuitenkin puolen vuoden työssä? Mielestäni tämä olisi halpa keino, se olisi välttämätön keino tällaisessa tilanteessa, missä tämä aikapommi uhkaa kokonaista sukupolvea meidän nuoriamme.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Viinasen puheenvuorossa oli eräs merkittävä periaatteellinen

yksityiskohta. Ministeri Viinanenhan totesi, että hallitus on nyt tunnustamassa sen linjan, että keskipitkällä aikavälillä tietyt hankkeet ja investoinnit tuovat valtiolle korkoineen takaisin sinne uhratut varat. Tätähän sosialidemokraatit ehdottivat jo viime kesäkuussa laajassa talous- ja työllisyyspoliittisessa vaihtoehto-ohjelmassaan. On tietysti nyt vihonviimeinen hetki, että myös hallitus tunnustaa tässä asiassa sosialidemokraattien olleen oikeassa.

Olisin myös odottanut, että ministeri Viinanen olisi puheenvuorossaan sivunnut edes miljoonajäsenisen SAK:n tuotetta talouden käynnistämishjelmaa. Olisi kohtuudella odottanut ja odotan nyt, että ministeri kommenttipuheenvuorossaan esittää näkemyksensä niistä toimita, joista hallitus on valmis käymään keskustelua SAK:n ja muidenkin työmarkkinajärjestöjen kanssa tällaisen tuiki tarpeellisen kaksivuotisen yhteiskunnallisen vakautusratkaisun synnyttämiseksi.

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Ensinnäkin ed. Paloheimolle toteaisin, että säästölakeja tulee koskien ensi vuoden budjettia 14.10. tehdyn päätöksen mukaan tämän kevään kuluessa vielä lisää tänne parin kolmen miljardin edestä. Niitä säästöjä sopii eduskunnassa toki tehdä lisää ja suurempina, ei eduskunnaltakaan säästäminen kielletty ole. Toivotan niille menestystä ja toivotan menestystä ainakin niille hallituksen esityksille, jotka ovat olleet täällä varsin kovan kritiikin kohteena. Uudet säästöpäätökset, joista lähden hetken päästä tekemään peruslinjauksia, tulevat olemaan varsin kipeitä. Toivottavasti niihinkin saadaan eduskunnan tuki.

Mitä nuorten työllisyysilanteeseen ja työttömyyden lieventämiseen tulee, muistan varsin hyvin, että viime kesää varten yritettiin työmarkkinajärjestöjen kanssa sopia sellaisesta järjestelystä, että alhaisemmalla palkalla me olisimme valmiit luopumaan sosiaaliturvamaksuista. Se sopimus tyrmättiin lähinnä palkansaajajärjestöjen puolelta. Tiedän, että tänä kesänä on olemassa kaksi yritystä, konkreettista esimerkkiä. Toisessa on kyse lähes 1 000 kesätyöpaikasta hintaan 5 000 markkaa per nuori. Sekin torjuttiin liian alhaisen palkkatason vuoksi työmarkkinajärjestöjen toimesta, paikallista palkansaajajärjestöjen toimesta. Samanlainen kohtalo oli toisella yrityksellä, jossa oli sadoista työpaikoista niin ikään kyse. Näitä ratkaisuja nuorille pitäisi pystyä edistämään, mutta työmarkkinat valitett-

tavasti ovat niin jäykät, että tätä ei ole saatu aikaiseksi.

Mitä ed. Gustafssonin elvytyspuheisiin tulee, nythän on konkreettinen ero siinä, että tällä pyritään tuotannollisiin investointeihin eikä rakentamaan virastotaloja ja vastaavia laitoksia, niitä meillä on tällä hetkellä tarpeeksi. Enkä pysty ymmärtämään, mistä SAK:n vaatimaan 10 miljardin lisäelvytyspakettiin loihdittaisiin rahat. Minulla on täysi tekeminen löytää rahat tämän hetken budjettialijäämän kattamiseen tämän vuoden osalta, siinäkin on vielä yli 50 miljardin markan lainanhakumatka ympäri Eurooppaa ja vähän laajemminkin. Siinäkin on täysi tekeminen. Katsotaan sitten, mitä sen jälkeen voidaan tehdä. Mutta tämä meidän velkaantumismme taso asettaa rajoitukset kaikille elvytystoimille jatkossa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiinnitän huomiota siihen, että valtion tämän vuoden talousarvio saatiin täällä eduskunnassa valmiiksi noin kuukausi sitten. Vielä tammikuussa hallitus teki muutoksia esitykseensä ja ne valtiovarainvaliokunnan kautta tulivat eduskunnan hyväksyttäväksi. Luin tarkkaan tämän toisen lisäbudjetin, huom! jo toisen. Minusta tässä ei ole mitään sellaista, mitä ei olisi voitu jo tammikuussa varsinaiseen tämän vuoden talousarvioon sisällyttää.

Se, mikä tässä on uutta, on retoriikkaa, on tämä täsmätyöllistäminen, mutta kun minä tässä mielessä etsin tarkkoja lukuja, niin tähän on ihan katkaistupiippuinen Husqvarna-haulikko vuosimallia 1920. Sellainen tarkkuus tällä hallituksen esityksellä työllistämismielessä on.

Se, mihin kiinnitän myös huomiota, on, että hallitus menee eräänlaiseen pensaaseen, niin kuin valtiovarainministerikin äsken, puhuu, että korot ovat alentuneet, hyvä. Mutta: reaalikorot ovat edelleen toivottoman korkealla tasolla tuotannollisten investointien kannattavuuden kannalta. Sitten koko ajan nojaututaan vientivetoiseen kasvuun ja unohdetaan kotimarkkinat kokonaan. Sieltä tulee työttömyyttä, ja niin sitten kaikki se, mitä vientipuolella voitetaan, tuhoutuu kotimarkkinoitten taantumisen kautta työttömyyden kustannusten maksamiseen.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On vahinko, että ministeri Viinanen lähti pois, koska olisin halunnut hänelle sanoa, että jos tämä paketti ja nämä keinot olisi otettu

kaksi vuotta sitten käyttöön, niin tilanne ei ehkä olisi tällä hetkellä näin paha. Epäillä sopii myös tämän lisäbudjetin työllisyysvaikutusta. Näin sen takia, että kotimarkkinoilla toimiva pieni ja keskisuuri yritystoiminta on vajaakäytössä. Vaikka ne kapasiteettia pystyisivät nyt lisäämäänkin näitten turvin, niin tuskinpa ne pystyvät lisäämään työntekijöitä. Tästä on kysymys, että tällä hetkellä pieni ja keskisuuri kotimarkkinoilla toimiva teollisuus toimii 70 prosentin teholla. Ja vaikka miten lisääntään tuotantoa, niin se ei myöskään työllisyyttä lisää. Eli näiden toimien, mitkä tähän lisäbudjettiin sisältyvät, olisi täytynyt tulla aikaisemmin esille.

Kun edustajat puhuivat inflatorisesta kehityksestä ja devalvaatiohyödyistä, nyt on kyllä nähty, mikä on devalvaatiohyöty kotimarkkinateollisuudelle. Devalvaation takia on menetetty suunnaton määrä työpaikkoja. Oliko se niin hyvä, että toivottiin koko ajan devalvaatiota, mitä esimerkiksi vasemmiston puolella on huetettu?

Kun esimerkiksi ed. Gustafsson täällä yrittää tuoda vaihtoehtoja esiin, niin minusta on kyllä surullista, että sen tekee puolue, jonka puheenjohtaja ei ole saanut tilintarkastajilta vastuuvapautta. Missä on teidän vaihtoehtonne? Miten te voitte puhua vaihtoehtoista, kun teidän puheenjohtajanne tuhoaa pankkinsa? Hänestäkö nyt olisi tämän Suomen pelastajaksi?

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On aika erikoista, että ministeri Viinanen tulee tänne vaatimaan tyyliä keskusteluun ja asian käsittelyyn. Juuri se tapa, jolla hän on omaa postiansa viimeiset kaksi ja puoli vuotta hoitanut, on ollut omiaan johtamaan tähän ahdinkoon, missä nyt ollaan. Hän ei ole kuunnellut muita, hän ei ole keskustellut muiden kanssa kuin korkeintaan hyvää päivää kirvesvartta -tyylillä; niin opposition eduskuntaryhmien osalta kuin myös työmarkkinajärjestöjen osalta sama meno on ollut. Hän olisi voinut hoitaa tehtävänsä aivan toisella tavalla. Uskoisin, että tuloksetkin olisivat olleet vähän toisenlaisia.

Eihän tässä tietysti pääasiassa ole kysymys mistään tyylistä, vaan totta kai näiden asioiden sisällöstä. Ministeri Viinasellahan on tunnettu tavoite ollut se, että hyvinvointivaltio ajetaan alas. On mielenkiintoista kuunnella Yhdysvaltain presidentin Clintonin kannatuslukupien kehitystä, kun hän on esittänyt myös aika rajuja leikkausohjelmia ja kannatus kuulemma sen

kuin kasvaa. Yksi olennainen ero Clintonin ohjelmassa onkin: Hän on keskeisesti suunnannut leikkaukset niihin, joilla on eniten varaa osallistua talousvaikeuksien korjaamiseen. Tätä me olemme tältä hallitukselta vaatineet, ja tätä kansa on odottanut, mutta ensimmäistäkään askelta siihen suuntaan emme ole nähneet.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministerin puheessa toistuu hokema siitä, että elvytykseen ei löydy mistään rahaa. Nyt hän kehuvi viennin vetävyttä. Tiedämme, että viennin hintakilpailukyky on nyt erittäin korkea, jopa 60 prosenttia korkeampi kuin vuonna 90. Ongelma on vain siinä, että vientiteollisuus ei kotiuta voittoja. Niillä maksetaan tietysti ulkomaisten lainojen korkoja, hoidetaan näitä lainoja, mutta myös investoidaan ulkomaille eikä tuoda rahoja kotimaiseen tarpeeseen. Joku kysyikin, voidaanko enää laskea, että vientiteollisuus kuuluu meidän kansantalouteemme. Se toimii aivan erillisenä lohkona, joka ei ota vastuuta kokonaistilanteesta. Siitä syystä halusinkin kysyä valtiovarainministerin näkemystä vientimaksusta tai vientiverosta, joka olisi kohtuullinen tässä tilanteessa ja joka olisi sanotaan 1—3 prosenttia. Vientivero, ehkä 3 prosenttia, merkitsisi vähän yli 4 miljardia markkaa, joka pitäisi käyttää nimenomaan työllisyyteen ja pk-yritysten tukemiseen.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Työllistämisen keskeisiä esteitä tällä hetkellä on tietenkin paitsi korkeat henkilösivukulut myös se, että kotimarkkinoilta puuttuu ostovoima ja markkinat. Ostovoima kotimarkkinoille syntyy, jos ja kun vienti jonakuna päivänä pystyy kotiuttamaan Suomeen siinä määrin varoja, että hyvinvointia tänne riittää. Mutta oppositiossa tiedetään yhtä hyvin kuin hallituspuolueidenkin piirissä, että velkarahan jakaminen markkinoille muka kulutusta rohkaisemaan ei auta mihinkään. Tosiasiallisesti me olemme sellaisessa tilanteessa, jossa edellytetään merkittävää palkkajoustoa sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Jälkimmäisellä se on jo osin tapahtunut. Menestyminen ja työllistämismahdollisuuksien lisääntyminen merkitsee sitä, että henkilösivukulujen, jotka ovat nousseet varsin nopeasti 22 prosentista 26 prosenttiin palkkasummasta, on nopeasti alennuttava. Tulevaisuudessa onnistuminen merkitsee myös sitä, että työehdoista on voitava nykyistä enemmän ja joustavammin sopia kentällä. Vain tämä synnytt-

tää terveitä ja kannattavia yrityksiä. Ja kannattavat yritykset pystyvät pitämään palveluksesaan ihmisiä, jotka maksavat veroja tähän valtiontalouteen.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola vastauspuheenvuorossaan sanoi, että markan vajoaminen on vain syventänyt kotimarkkinalamaa. On aivan totta, että pk-yritykset ovat erityisesti kärsineet markan arvon heikkenemisestä johtuen juuri siitä, että niillä on valuttapohjaisia luottoja, valuttamääräisiä luottoja. Mutta, ed. Ukkola, se, että meillä tänä päivänä erittäin suuri osa kotimaisesta kulutuksesta on ulkomailta tuotua tavaraa, on seurausta väärästä rahanarvopolitiikasta. Ostovoiman pariteetin on Suomen Pankki aikanaan kokonaan unohtanut. Se on se perussyy: Väärä rahan arvo oli suora kädenojennus ulkomaiselle tuonnille ja tuotannolle. Olisin toivonut teidän myös nimenomaan tämän, ed. Ukkola, puheenvuorossanne tuovan esille. Asialla on kaksi eri puolta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola sai minut heräämään mielestäni väärine ajatuksineen. Ei markan devalvaatio eikä markan arvon vajoaminen ole mitenkään kotimarkkinoita lamauttanut kotimarkkinatuotannon osalta eikä niiden tuotteiden kaupankäynnin osalta. Päinvastoin kotimarkkinoilla tuotetut tavarat ovat nyt huomattavasti halvempia kuin ulkomailta tuotetut vastaavat tavarat. Sehän on ihan selvä asia. Mutta yritysten ongelmaksi se on tietysti muodostunut niissä tapauksissa, että niiden ulkomaiset luotot ovat useita kymmeniä prosentteja kasvaneet ja korkomenot siitä syystä. Mutta kotimaista kulutusta, joka on yhteydessä ostovoiman kanssa, ei devalvaatio ja markan vajoaminen ole heikentänyt. Päinvastoin se on parantanut kotimaisen tuotannon, kotimaassa tuotettujen tavaroiden, hintaetua ulkomaisiin nähden. Näinhän se on, ed. Ukkola.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Suomen talous on elänyt kaksi poikkeuksellisen syvää kriisivuotta. Niiden aikana bruttokansantuote on alentunut 10 prosenttia. Viime vuoden aikana laman kuva muuttui. Taloudellista kehitystä voidaan luonnehtia nyt voimakkaan kaksijakoiseksi. Vienti kasvoi peräti 9 prosenttia, sillä vientiteollisuuden suhteellinen kilpailukyky on parantunut tehtyjen devalvaati-

oiden ja palkkakustannusten alentamisen ja tuottavuuden kohoamisen johdosta jopa 60 prosenttia.

Ministeri Viinanen äskeisessä puheenvuorossaan valitti sitä, että vientihinnat eivät ole nousseet, mutta sehän on pääasiassa suomalaisen teollisuuden oma syy, koska he ovat siirtäneet devalvaatiohyödyn kokonaan ostajien hyväksi ja joutuneet jo polkumyynisyytteiden kohteeksi. Niinpä viennin osuus kansantuotteesta kohosi tuntuvasti ja kauppataaseen ylijäämä kohosi 12 miljardiin markkaan. Korkomenojen noin 5 miljardin markan kasvun ja vaihtosuhteen lievän heikkenemisen seurauksena vaihtotaseen alijäämä supistui hieman, vain noin 4 miljardia markkaa ja oli yhä 20 miljardin markan suuruinen, mikä on edelleen suuri ongelma. Tämä tapahtui kuitenkin sisäisen tasapainon jyrkän heikkenemisen kustannuksella. Työttömien määrä on kohonnut noin puoleen miljoonaan, ja kokonaistyöllisyys on alentunut 60-luvun lopun tasolle. Yksityinen kulutus supistui yli 5 prosenttia ja yksityiset investoinnit peräti 16 prosenttia. Julkisten kulutusmenojen kasvu pysähtyi ja kääntyi aavistuksen verran laskuun. Julkiset investoinnit supistuivat yli 9 prosenttia.

Valtiovarainministeriön tuoreen kehitysarvion mukaan bkt:n kasvua ei ole odotettavissa tänäkään vuonna. Nollaksi merkitty kokonaistuotannon kasvua on kuitenkin pidettävä virallisena optimisminä. Todettakoon, että valtiovarainministeriö on joutunut korjaamaan vasta hyväksytyn budjetin pohjana olevaa arviotaan rajusti alaspäin. Budjetin lähtökohtana oli 2,5 prosentin bkt:n kasvu. Yksityisen kulutuksen ja yksityisten investointien ei pitänyt juurikaan alentua, ja työttömyysasteen piti jäädä 13 prosenttiin. Mutta kuten juuri kuulumme, työttömyysasteen arvioidaan tänä vuonna nousevan 17 prosentin tasolle.

Valtiovarainministeriön näkemystä, siis sitä, mikä tässä vasta julkistetussa arviossa julistettiin erityisesti lähivuosien ajalle, jos tällä linjalla jatketaan, voidaan pitää liian optimistisena. Ministeriö hahmottelee, että työllisyys alkaisi kohentua jo ensi vuonna ja työttömyys alenisi vuoteen 96 mennessä 13 prosentin tasolle. Vaihtotase kääntyisi ylijäämäiseksi vuonna 1995, ja bkt:n kasvu olisi vuosina 1994—1997 3—5 prosenttia. Yksityinen kulutus ja investoinnit kääntyisivät kasvuun jo vuonna 1994. Aivan perustellusti voitaisiin väittää, että nousu alkaa valtiovarainministeriön arviota myöhemmin ja työttömyys kasvaisikin yhä, yltäen 20 prosentin tasoon vuo-

sina 94 ja 95. Tässä prosenttiluku viittaa Tilastokeskuksen käyttämiin lukuihin, jotka ovat alhaisemalla tasolla yleensä kuin työministeriön rekisteröimät työttömät.

Suomessa on käsillä kaksijakoisen talouden kolmoisvaje. Hyvin vetävän tavaraviennin ja pysähtyneen kotimarkkinatilanteen muodostaman kokonaisuuden keskeiset ongelmat ovat ensinnäkin työllisyysvaje, toiseksi vaihtotasevaje ja kolmanneksi julkinen rahoitusvaje. Samalla käsillä on erittäin syvä rahoitusjärjestelmän ahdinko, josta viimeksi täällä salissa puhuttiin edelliset kaksi tuntia. Tällaista ongelmavyhteä ei voida lähteä purkamaan samanaikaisesti kaikista päistä. Yksikään näistä perusongelmista ei ole nopeasti hoidettavissa, ja ne tulevat kaikki jatkumaan ainakin tämän vuosikymmenen ajan, mahdollisesti paljon pidemmällekin.

Herra puhemies! Vasemmistoliitto on toistuvasti esittänyt, että Suomen talouden pelastamiseksi laadittaisiin kolmivaiheinen kriisiohjelma, joka koostuu: ensiksi riittävästä elvytyspanoksesta tuotannollisten investointien käynnistämiseksi ja siten työllisyyden parantamiseksi ja kotimaisen kysynnän lisäämiseksi; toiseksi samanaikaisesti sitovasti sovittavasta keskipitkän tähtäyksen säästöohjelmasta, jossa oikeudenmukaisesti kohdennettujen säästötoimien avulla voidaan katkaista valtion ja kuntien velkaantumiskierre; kolmanneksi talouden rakenteellisesta tervehdyttämishjelmasta, jonka avulla taataan, ettei nykyisen kaltainen ahdinko toistu.

Vientivetoisen kasvun voima ei yksinkertaisesti riitä kiskomaan raskaassa lastissa uivia kotimarkkinoita ylös lähes puolen miljoonan joukkotyöttömyydestä, konkurseista, velkaongelmista, kulutuksen supistumisesta ja investointilamasta.

Lisätalousarviossa hallitus tuntuu ensimmäisen kerran tunnustavan tämän, mutta käytännön toimet ovat riittämättömiä. Ja nyt kun kuunteli ministeri Viinanen puhetta, niin ihmetelen, mitä hän tarkoitti, kun hän sanoi, että kotimarkkinoiden elpyminen voi alkaa vasta sitten, kun vaihtotase kääntyy positiiviseksi eli kansantalouden velkaantuminen loppuu. Edelleen hän sanoi, että ulkomaista velkaa ei voi maksaa kiihdyttämällä kotimarkkinoiden palveluita eikä kasvattamalla julkista sektoria.

Ulkomainen velka osaltaan kasvaa juuri sen takia, että kotimarkkinat ovat siinä ahdingossa, missä ovat. Näin ollen kotimarkkinatilanteen parantaminen osaltaan pienentäisi velkaantumisen lisääntymistä, mikä tänä vuonna edelleen on

edessä. Niin kuin ministeri Viinanen totesi, hän on lähtemässä 50 miljardin markan kerjuumatkalle. Mutta osa tästä rahasta tarvitaan juuri sen vuoksi, että kotimarkkinoiden tilanne on niin huono kuin se on. Sen vuoksi kotimarkkinatoteolisuuden ja yleensä kotimarkkinoiden asemaa pitäisi nyt erityisesti parantaa.

Hallituksen lisäksi tietysti vientityönantajat uskovat vientivetoisuuden autuuteen ja, hämmästyttävää kyllä, moni muukin sellainen yrittäjä, jonka luulisi olevan huolissaan kotimarkkinoista. Ratkaisu ei siis ole siinä, että vientiteollisuuden työvoimakustannuksia edelleen alennettaisiin työaika- ja palkka-alennuksin tai muin keinoin. Jos jopa 60 prosenttiin yltävän kilpailukyvyyn paraneminen ei riitä, niin sitten ei riitä mikään. Tällä hetkellä meillä on luterilainen työmoraali ja katoliset palkat, mutta työnantajat vaativat nyt buddhalaisten maiden palkkoja. Kotimarkkinoilla toimiville yrityksille ei ole mitään iloa siitä, että palkansaajien ostovoimaa edelleen leikattaisiin, päinvastoin. SAK:n julkitullut esitys ei myöskään näytä kiinnittävän tarpeeksi huomiota tähän kaksijakaisuuteen, vaikka SAK tunnustaa tarpeen suureen elvytysysäykseen. Ydinvoimalla näistä ongelmista ei kuitenkaan selvitä, vaikka SAK ja Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto niin tuntuvat kuvittelevan.

Herra puhemies! Vientivetoisen kasvustrategia aiheuttaa yhteiskunnalle kohtalokkaita kustannuksia ja rakenteellisia muutoksia. Tällä tiellä on edessä kansantaloutemme tuotantorakenteen yksipuolistuminen ja häiriöalttiuden lisääntyminen sekä työvoiman ja tuotannollisen pohjan rapautuminen kapean vientisektorin ulkopuolella. Nyt on käynnistettävä investointipainotteinen kotimarkkinoiden kysyntää ja tuotantopotentialin kasvua tukeva elvytysohjelma. Tähän ei hallituksen lisäbudjetti riitä.

Tässä poikkeuksellisessa tilanteessa hankkeiden valinnassa tulee tavanomaisten taloudellisten kannattavuuskriteerien lisäksi kiinnittää erityistä huomiota investointihankkeiden lyhyen aikavälin välittömiin ja välillisiin työllisyysvaikutuksiin. Investointihakuista elvytystä ei tule rahoittaa alentunutta kulutuskysyntää edelleen leikkaamalla tai kiristämällä yleisesti palkansaajien verotusta. Omaisuus- ja korkotulojen verotusta sen sijaan on voitava lisätä ja vaikkapa Amerikan malliin verotettava kaikkein suurituloisimpia. Odotamme todella, että keskustan eduskuntaryhmän taholta nyt tähän löytyisi tukea. Te olette kauniisti näistä asioista puhuneet,

mutta yhtään toimia ei tämän hallituksen aikana ole todettu, kun kokoomus on tässä määrännyt tahdin.

Rahoitusvaihtoehtoja tulee etsiä muunlaisin, mm. puolustusvoimiin ja maatalouteen kohdistuvin säästötoimin — me emme halua ajaa maataloutta alas kuitenkaan (Ed. S-L. Anttila: Se on jo alasajettu!) — sekä siten, että valuuttakurssimuutoksista ja tukitoimista hyötynyt vientiteollisuus ryhtyy nyt kantamaan vastuuta koko kansantalouden kohentamisesta esimerkiksi vientimaksulla tai sosiaaliturvamaksujen porrastuksella.

Velanottoa talouden elvyttämiseksi ei tule sulkea kokonaan pois vaihtoehtojen joukosta, vaikka siihen on toki syytä suhtautua varovaisuudella. Huomattakoon myös, että työttömyyden tuntuva väheneminen kattaa nimenomaan näitä valtion menoja lisäämällä verotuloja ja samalla vähentää menoja. Pelkästään työttömyysturvamenot tällä menolla nousevat varmaan 20 miljardiin markkaan. Tuskin sekään riittää, kun ne viime vuonna jo olivat noin 15,8 miljardia. Kun työttömyyden hoitomenoja saadaan alenemaan, lainanottotarve vähenee.

Talous ei nouse nykyisistä pohjalukemistaan pelkän finanssipolitiikan voimalla. Sen on yhdistyttävä nykyistä kevyempään rahapolitiikkaan. Rahapolitiikka on myös politiikkaa, ja Suomen Pankin politiikan tekijät on saatava mukaan kantamaan vastuunsa tuotannon ja työllisyyden elvyttämisestä.

Herra puhemies! Hallituksen lisätalousarvio ei tuo vastausta maamme talouden ongelmiin. Mittakaava, jossa liikutaan, on minimaalinen. Hallitus kohdistaaakin jo odotukset seuraavaan lisätalousarvioon, vaikka voimme arvata, että se ei ole tätä kummempi. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on laatimassa omaa talouspakettiaan. Edellä olen hahmotellut sen keskeistä sisältöä yleisellä tasolla. Meillä on tarkoitus julkistaa oma ehdotuksemme tämän viikon torstaina.

Ed. S-L. Anttila: Herra puhemies! Lisäbudjettiesitys, loppusummaltaan 1,7 miljardia markkaa, panostaa, kuten valtiovarainministeri Viinanen esittelypuheenvuorossaan totesi, tuotannollisten investointien saamiseen liikkeelle sekä myöskin velkaantuneiden aseman lievittämiseen. Siellähän on varattuna 200 miljoonaa markkaa pk-yritysten korkoavustuksiin nimenomaan ylivelkaantumistilanteessa, aivan samoin 160 miljoonaa markkaa ylivelkaantuneille asunonhankkijoille ja 150 miljoonaa markkaa maataloudelle. Nämä ovat kaikki sellaisia sektoreita,

joihin panostaminen on äärettömän tärkeää. Lisäbudjetilla on ajateltu ja arvioitu työllistettävän noin 30 000—50 000 henkilöä, työvuotta.

Herra puhemies! Valtiovarainministeriö on jakanut meille kansanedustajille hyvin mielenkiintoisen kirjan, joka käsittelee talouspolitiikan linjaa ja kansantalouden kehitystä vuosina 93—97. Raportin alkuosassa analysoidaan mielestäni paremmin kuin pitkiin aikoihin kansantaloutemme lamaa ja siihen johtaneita syitä. Tässä yhteydessä annan erityisen tunnustuksen siitä, että nyt kyetään avoimesti toteamaan, että sitoutuminen laman oloissa yliarvostettuun markkaan ei ole ollut kestäväällä pohjalla. Samoin raportissa todetaan, että Suomessa harjoitettu talouspolitiikka 80-luvun lopussa epäonnistui pahasti. Finanssipolitiikka ei ollut etenkin kysyntäpaineisiin nähden tarpeeksi kireää. Samanlainen rahapolitiikka sallima raju luotonannon kasvu johti keinotteluihin niin kiinteistö- kuin rakennustoiminnan alalla ja koko kansantalouden suunnattomaan ylikuumenemiseen.

Edelleen todetaan ongelmaksi muodostuneen tulopoliittisen ja työmarkkinajärjestelmän jäykkyys, ja siitä jäykkyydestä me olemme saaneet kokemuksia aivan viime vuoden loppupuolella, kun hallitus kävi ammattiyhdistysliikkeen kanssa neuvotteluja. Eli olosuhteet ovat totaalisesti muuttuneet, mutta silti ei haluta luopua saavutetuista eduista, jollaisia ei tänä päivänä enää ole, kuten tasavallan presidentti aivan oikein valtiopäivien avajaispuheessaan totesi.

Kansantalouden suuntaviivat -raportissa valtiovarainministeriö uskoo vakaasti Euroopan yhdentymisen syvenemiseen ja erityisesti Euroopan talous- ja rahaunionin toteutumiseen. Tästä asiasta olen valtiovarainministeriön kansantalousosaston kanssa jyrkästi eri mieltä. Kyllä viime viikkojen kokemukset valuuttajärjestelmän myrskyineen Euroopassa osoittavat selkeästi sen, että pyrkimykset pakottaa heikot ja vahvat kansantaloudet samaan toimintaympyrään eivät onnistu. Tähän asti valuuttakurssit ovat joustaneet ja kuvanneet heikkojen ja vahvojen kansantalouksien eroja. Tämän mahdollisuuden pois-sulkeminen aiheuttaa juuri sellaisia mullistuksia, joita Euroopassa on koettu. Tässä mielessä pidänkin hallituksen taholta hätäkoitynä pyrkimystä jo ensimmäisessä vaiheessa päästä Emuun eli Euroopan raha- ja talousunioniin mukaan. Tämä kuvastaa sitä, että meillä suomalaisilla täytyy olla aina joku ulkopuolinen auktoriteetti, jonka avulla me pyrimme ponnistelemaan ongelmistamme ylös. Ei meitä Eurooppa auta, vaan

meidän on kerta kaikkiaan itse hoidettava ongelmamme.

16.3.92 hallitus antoi eduskunnalle EY-jäsenyyttä koskevan tiedonannon ja tässä yhteydessä lupasi selvittää Euroopan talous- ja rahaunionin vaikutukset Suomen kaltaisen pienen ja suhdanneherkän maan kansantaloudelle. Samaa asiaa muuten vaati keskustan eduskuntaryhmän puheenvuorossa ryhmän puheenjohtaja Seppo Kääriäinen 16.3. Siksi kysynkin: Ovatko nämä selvitykset tehtyinä? Jos ne ovat, ne pitäisi toimittaa nopeasti eduskunnalle. Pidän nimittäin ensiarvoisen välttämättömänä sitä, että me ensin selvitämme, miten meillä nämä Emu-kriteerit käytännössä vaikuttaisivat. (Ed. Hämäläinen: Keneltä edustaja kysyy, kun hallitus ei ole paikalla?)

Valtiovarainministeriön katsauksessa talouspolitiikan tavoitteeksi asetetaan paluu kestävään tuotannon kasvuun julkisen sektorin ja kansantalouden velkaantumisen saamiseksi hallintaan sekä pankki- ja rahajärjestelmän pitämiseksi vakaalla pohjalla. Raportissa korostetaan kilpailukyvyyn tärkeyttä ja keinoiksi esitetään yritysten sosiaalivakuutusmaksujen tilapäistä alentamista ja työeläkemaksurasituksen siirtämistä osittain palkansaajille. Tässä toivon, että valtiovarainministeriö vihdoinkin tajuaisi suomalaisen yritystoiminnan työllistämiskynnyksen nykyisen korkeuden. Eivät nimittäin riitä mitkään väliaikaiset sosiaalivakuutusmaksujen alennukset, vaan on päästävä järjestelmään, jossa yritysten työllistämiskynnystä madalletaan, ja parhaiten sitä tehdään sosiaalikutustuksien pysyvästi alentamalla, muuttamalla niiden maksuperustetta, jotta yrityksiä ei rangaista siitä, että ne työllistävät.

Kilpailukyvyyn parantamisen yhteydessä todetaan myös markan devalvoituminen. Raportissa esitetyt luvut eivät kuitenkaan vastaa reaalityä: Suomen markkahan on heikentynyt jo yli 30 prosenttia viimeisen puolentoista vuoden aikana. Ihmettelenkin, miksi tätä ei siinä sanota niin kuin se on.

Rakenteellisen vaihtotaseen vajeen poistaminen voisi tapahtua vain pitkään jatkuneen voimakkaan vientikasvun kautta, väittää valtiovarainministeriö. Minusta silloin unohdetaan kokonaan tuontia korvaavan teollisuuden merkitys. Suomen tämän päivän yksi kipeimmistä ongelmista on se, että jatkuvasti me kulutamme entistä enemmän ulkomailla tuotettuja hyödykeitä, mikä suoraan vaikuttaa suomalaisten työllisyystilanteeseen. Siksi onkin nopeasti saatava liikkeelle tuontia korvaavaa yritystoimintaa.

Laman perussyy löytyy kaupan hyllyltä. Kehotan edustajia tutustumaan tilanteeseen. Seitsemän kahdeksan tuotetta kymmenestä on siellä ulkomailta tuotuja.

Niin kauan kuin Eta-sopimus ei ole astunut voimaan mielestäni meillä on lupa ja mahdollisuus Suosi suomalaista -kampanjoiden järjestämiseen. Siksi teenkin konkreettisen ehdotuksen valtiovarainvaliokunnalle: Pyrkikää hakemaan jostakin määrärahat kätimaisuuskampanjan järjestämiseen Suosi suomalaista -kampanjan tyyliin. Suomalaiset kuluttajathan itse ratkaisevat pitkälle kulutuskäyttäytymisellään monen suomalaisen työttömän tulevaisuuden ja mahdollisuudet työhön. Metsäteollisuuden ulkomainen puuntuonti on tästä oiva esimerkki. Samalla vaadin hallitukselta toimenpiteitä esimerkiksi tasausveron muodossa ulkomaisen puuntuonnin hillitsemiseksi tilanteessa, jossa 40 prosenttia vuosittaisesta metsän kasvusta jää metsään hyödyntämättä.

Hallituksen tavoitteena on myös julkisten menojen voimakas rajoittaminen, jotta valtion budjettialijäämä ei kasvaisi kantokykyymme nähdessä täysin mahdottomaksi. Nimittäin iso rahoitusaliijäämä aiheuttaa paineita korkotasoon ja voi johtaa myös kansantalouden häiriintymiseen.

Säästötoimenpiteiden toteuttamisen ehdoton edellytys on niiden sosiaalisesti oikeudenmukainen kohdentuminen. Suomalaiset ovat valmiita säästöt hyväksymään, mutta vain sillä ehdolla, että ne kohdentuvat oikeudenmukaisella tavalla. Siksi olisikin välttämätöntä aina selvittää päätösten oikeudenmukainen kohdentuminen ennen kuin ne lopullisesti lyödään lukkoon.

Joukkotyöttömyys on tämän päivän vaikein ongelma. Sen me jokainen myönnämme puolen miljoonan ihmisen ollessa työttömänä. Tämä työttömyys saattaa pitkittyessään aiheuttaa yhteiskuntarauhankin järkkymistä. Näenkin ainoana keinona työttömyyden merkittävään alenemiseen pääsemiseksi ulkomaista tuontia korvaavan yritystoiminnan käynnistämisen, viennin tehostamisen ja sen lisäksi myös työajan uudelleen jakamisen.

Meidän, joilla on pysyvä työpaikka, tulee ojentaa auttava kätemme heille, puolelle miljoonalle, jotka ovat sitä ilman. Siksi vaadinkin hallitusta ennakkoluulottomasti selvittämään mahdollisuudet siirtyä esimerkiksi kuusituntiseen työpäivään palkan alentuessa vastaavasti. Samassa yhteydessä on kyettävä myös luopumaan niin pekkaspäivistä kuin lomarahostakin.

Kylmä realiteetti tänä päivänä on se, että me suomalaiset joudumme jatkossa tyytymään alempaan elintasoon ja joudumme tekemään enemmän töitä entistä alemmalla palkalla.

Herra puhemies! Olemmeko me tähän sitten valmiita? Pelkäänpä, että kriisitietoisuus tässä yhteiskunnassa ei ole vielä kovin laaja. Erityisen huolestunut olen eduskunnan opposition kriisitietoisuudesta, mikä kulminoitui pankkitukilain käsittelyn yhteydessä. On saatava hyvin nopeasti aikaan yhteiskunnallinen vakauttamissopimus, mielellään 3—5 vuoden ajalle, sellainen sopimus, jossa yhdessä sovitaan niistä keinoista, joilla Suomi nostetaan lamasta ja joihin me myös kaikki yhteistyössä sitoudumme. Itselläni on vain se paha käsitys, että suomalaisesta yhteiskunnasta ei vielä löydy riittävää valmiutta puhalttaa yhteen hiileen.

Olen sitä mieltä, että hallituksen on pakko turvautua kriisilainsäädäntöön, jos tilanne jatkuu tällaisena. Kriisilainsäädännöllä toteutettakoon presidentti Koiviston tämän vuoden valtiopäivien avajaispuheen mukaiset lamaläkkeet. Meillä ei ole enää varaa yhtään päivää hukata.

Samalla lopuksi vetoan hallitukseen toteamalla, että Suomen omat asiat, talouskysymykset, on asetettava EY-jäsenyyden edelle. Suomen kansantalous on saatava tästä nousuun kestäväle uralle. Vasta sen jälkeen olisi aika keskittyä Euroopan integraatioon. Onko sittenkin käymässä niin, että hallitus panostaa enemmän EY-jäsenyyteen kuin oman kansantalouden kuntoon saattamiseen?

Lopuksi sanon kiitokset Forssa—Jokioinen-maantien 10 miljoonan markan aloitusmäärärahaista. Se tulee todelliseen tarpeeseen, kuntaan, jonka työttömyysprosentti on yli 20.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. S.-L. Anttila peräänkuulutti kuuden tunnin työpäivää tähän maahan. Hän tarkoitti ilmeisesti sitä, että saadaan jaettua työtä useammalle. Sen jälkeen kun meillä on kuuden tunnin työpäivä ja tietysti ansiotaso myös laskee, niin meillä ei osta enää kukaan mitään. Sen jälkeen ollaan lopullisesti tuhossa, vaikka me olemme sitä jo nytkin. Ei tämä ole ratkaisu.

Minun mielestäni pitäisi työaikaa lisätä 10 prosentilla, pitäisi palkkoja nostaa 10 prosentilla, mutta tämän 10 prosentin palkankorotuksen valtio kompensoisi yrityksille sillä tavalla, että viiden vuoden aikana palkkakustannus jaksotain siirtyisi yrityksille. Tämä merkitsisi talouselämän liikkeellelähtöä Suomessa. Kun me ker-

ran hakkaamme pankeille rahaa ja hakkaamme työttömyyteen rahaa, niin kompensoidaan niillä rahoilla yritysten palkankorotuksista aiheutuvia kustannuksia, jolloin saadaan lisää ostovoimaa. Samalla myös työn tuottavuus, joka Suomessa on valitettavasti jossain määrin heikko, saadaan liikkeelle, tällä 10 prosentin työajan lisäyksellä. Viiden vuoden kuluttua valtion sijoitus siihen, että se maksaa tämän 10 prosentin palkankorotuksen portaittain alentuen viiden vuoden ajan, on kertynyt moninkertaiseksi voitoksi suomalaiselle yhteiskunnalle ja päästään myös tästä ongelmatilanteesta eroon. Mutta siitä, että laskeetaan työaikaa, ei tule mitään. Se on täydellinen katastrofi.

Ed. S.-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi jälleen kerran ehkä kuunteli vähän huonosti. Vaadin vain asian selvittämistä ja lähden siitä, että tällä hetkellä meillä on tavattoman kova pula työstä. En ymmärrä ed. Aittoniemen yhtälöä: Mistä sitä työaikaa ykskaks voitaisiin 10 prosentilla lisätä, kun tänä päivänä jo 500 000 ihmistä on kokonaan ilman työtä? Sen takia todella vaadin selvitetäväksi, löytyykö sitä kautta minkään näköistä ratkaisua, että työtä ja työaikaa jaetaan uudelleen. Totta kai ansio sitten vastaavasti myös alenee.

Ed. Kalliomäki: Puhemies! Ministeri Viinasen esittelemä lisäbudjetti lienee hallituksen vastaus laajasti vaadittuun talouspolitiikan suunnanmuutokseen, vaatimukseen ryhtyä välittömästi taloutta elvyttäviin toimiin työttömyyden kasvun pysäyttämiseksi.

Kun kauniisti arvioin, niin onhan hallituksen vastaus enemmän kuin ei mitään, mutta kaukana siitä, mitä tarvittaisiin. Ehkä joku pienyritys voi pelastua lisäbudjetin antamalla hätäavulla, ehkä investoinneissa saadaan pieni liikahdus eteenpäin, ainakin julkisissa investoinneissa. Laajemman luottamuksen ja tulevaisuudenuskon palauttajaksi tästä tynkälvytysbudjetista ei kuitenkaan ole, valitettavasti. Siksi lama, niin aineellinen kuin henkinenkin, jatkuu. Valtion velanottotarve ja työttömyys pysyvät korkeina. Kansalaisilla pyyhkiä suoraan sanoen huonosti.

Ahon hallitus on ajalehtinut kriisistä toiseen niin ripeässä tahdissa, että hallitus tuskin on itse ehtinyt miettiä, miksi näin on käynyt. Osasyynä jatkuviin säästö- ja velanottotarpeisiin on varmasti tehdyissä virhearvioinneissa. Hallitus on perustanut päätöksensä viimeisen vuoden aika-

na jatkuvasti liian optimistisiin talouskehitysarvioihin. Ministeri Kanerva, kuten muistamme, uskoi vankasti jo vuosi sitten, että työttömyys on saavuttanut huippulukemansa ja käänne on jo tapahtunut, kuten hän oppositiota jaksoi opastaa.

Tämän vuoden varsinainen budjetti rakennettiin arviolle 2,5 prosentin talouskasvusta, vaikka hallituksen omien päätösten seurauksena kotimainen kysyntä oli koko ajan laskusuunnassa ja investoinnit ensi sijassa korkeiden korkojen vuoksi lähes tyystin pysähdyksissä. Me oppositiossa kattavasti arvostelimme hallituksen optimismia. Syksyllä julkaistussa sosialidemokraattien varjobudjetissa tai budjettivastineessa tämä tuotiin selkeästi esiin. Epäilyimme perustui mm. Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen tekemiin kehitysarvioihin.

TTT ennakoijoi keväällä 92, että lama jatkuu syvänä eikä huomattavaa suhdanteiden paranevista ole odotettavissa vielä kuluvana vuotenaan. Kokonaistuotannon TTT arvioi alenevan viime vuonna jopa 2,5 prosenttia, eikä kasvua arvioitu tulevan myöskään tälle vuodelle. Keväällä 92 TTT:n, siis Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen, ennusteita pidettiin aivan liian synkkinä, mutta nyt tiedetään, että bruttokansantuote aleni viime vuonna jopa enemmän kuin TTT uskalsi arvioida. Kansantuote aleni viime vuonna uusimpien tietojen mukaan jopa 3,5 prosenttia. Valtiovarainministeriö on hiljattain julkistanut uudet talouskehitysarviot tälle vuodelle, ja nyt hekin korjaavat ennusteitaan.

Kaiken tämän jälkeen voi vain todeta, että hallituksen päätöksenteon pohjana olleet talouskehitysarviot ovat olleet viime vuosina siinä määrin harhaisia, että hallituksen kannattaisi nojata päätöksenteossa mieluummin vaikkapa monesti mainitsemani TTT:n kuin valtiovarainministeriön omiin arvioihin, kun on selvää, että opposition mielipiteitä hallitus tuskin tulee kuuntelemaan, vaikka ennustaisimme kuinka nappiin. Näin pystyttäisiin paremmin ennakoimaan mm. valtion verotulokertymät, jotta niitä ei tarvitsisi jo helmikuussa korjata miljardeilla markkoilla alaspäin. Itse asiassa, kun ilkeästi sanoo, niin voisi sanoa, että ministeri Viinanen olisi pari ministerivuottaan selvinnyt paremmin lukemalla Aku Ankan vuosikertoja kuin oman ministeriönsä ennusteita.

Nyt olemme tilanteessa, jossa meillä on puoli miljoonaa työtöntä. Sen jo kaikki tietävät. Jotkut kokevat tämän nahoissaankin todella kovanä. Reaalikorko on edelleen liian korkea, vaikka

korkotasoa on saatu alaspäin. (Ed. Aittoniemi: Inflaatio liikkeelle!) Valtion menotaloutta on lähes mahdotonta pitää niissä kehyksissä, joita hallitus on, kunnianhimoisesti sanottakoon, lyönyt lukkoon aiempina vuosina. Hallitus velkaantuttaa valtion mutta sammuttaa talouden toimeilaisuuden. Velkaelvytyksen sijaan toteutuu velkasammutus. Valoa edes tunnelin päässä ei ole näkyvissä.

Nyt käsittelyssä oleva lisäbudjetti on oiva näyttö siitä, minkälaista räpiköimistä hallituksen työ on. Lisäbudjetilla on avattu yli 70 menomomenttia pelkästään sen vuoksi, että on tehty nettomääräisesti runsaan 1,7 miljardin menolisykset. Lisäbudjetin tulopuoli taas kertoo sen, että hallitus on arvioinut kaikkien keskeisten verotulojen kertyvät väärin. Tulo- ja varallisuusvero-, liikevaihtovero- ja lähdeverokertymiä korjataan miljardeilla markkoilla alaspäin. Verotuloja arvioidaan nyt kertyvän lähes 6 miljardia markkaa vähemmän kuin vielä runsas kuukausi sitten, jolloin tämän vuoden varsinainen budjetti lopullisesti hyväksyttiin.

Lisäbudjetin sisältämät kannustimet yksityisten investointien lisäämiseen sekä selkeät julkisten investointien lisäykset ovat sinänsä ajankohtaan sopivia elvytystoimia. En kuitenkaan jaksa uskoa, niin hyvä asia kuin se olisikin, että vero- ja tukikannustimilla saadaan mittavia investointeja käyntiin. Tästä johtuen en luota myöskään hallituksen arvioon lisäbudjetin työllisyys- ja talousvaikutuksista. Suunta on siis sinnepäin mutta toimeenpiteet täysin riittämättömät.

Yritysten, yksityishenkilöiden sekä maataloudenharjoittajien velkaantumisongelmien hoitoon tarjotut toimet ovat tarpeellisia, mutta voimmeko olla vakuuttuneita vakautuslainojen ja korkoavustusten oikeasta kohdentumisesta? Meneekö hätäapua liiaksi pysyvästi kannattamattoman elinkeinotoiminnan pönkittämiseen?

Lisäbudjetilla nostetaan esimerkiksi maatalouden korkotukilainavaltuus yli miljardiin markkaan. Samanaikaisesti sadat pienyritykset, jotka työllistävät muitakin kuin itsensä, kamppailevat nousseiden työttömyysvakuutusmaksujen kanssa. Yksityiset kotitaloudet, joitten puolesta muun muassa ed. Aittoniemi pankkituoneuvottelujen aikana niin ansiokkaasti taisteli, ovat vähintään yhtä suurissa vaikeuksissa, kasvavissa vaikeuksissa, kuin yritykset ja maataloudenharjoittajat.

Hallituksen viimeaikaisia toimia ja lupauksia seuratta tulee väkisin mieleen, ettei maan uusteollistamisen eteen tehdä itse asiassa lain-

kaan vakavasti työtä. Sen sijaan huolta kannaan sinänsä kunnioitettavalla tavalla maa- ja metsätaloudenharjoittajista. Hyvä niin, mutta kaikella kohtuudella voi kysyä, olemmeko hissun kissun, ehkä huomaamattamme, palaamassa agraaripainoitteiseen yhteiskuntaan EY:n erinomaisen arktisen tuen turvin.

Puhemies! Hallitus pitää lähtökohtanaan sitä, että työttömyysaste vuonna 93 on noin 17 prosenttia. Sen totesi myös ministeri Viinanen hetki sitten. Tällä hetkellä tuo luku on kuitenkin jo yli 18 prosenttia eikä mitään merkkejä ole näkyvisä, että se siitä laskisi, pikemminkin käy päinvastoin.

Työllisyyslain kumoamisen vaikutukset nuorisotyöttömyyteen ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyteen tulevat näkyviin vasta tämän vuoden jälkipuoliskolla. Hallituksen työvoimapolitiikan lyhytjänteisyydestä ja suunnitelmallisuuden puutteesta antaa esimerkin se, että työllisyyslain kumoamiseen asetetut toiveet ovat jo nyt osoittautuneet tyhjiksi. Myös lokakuun mustana torstaina päätetyn lainmuutoksen perusteena olleet laskelmat ovat osoittautuneet virheellisiksi. Uusi ja vanha järjestelmä toimivat päällekkäin tai oikeammin: eivät toimi kumpikaan.

Hallituksen työvoimapolitiikkaa koskevat esitykset ovatkin esimerkki hallituksen työllistävästä elvytyksestä. Syksyllä tehtyjen virheiden vuoksi rahaa siirretään 700 miljoonaa markkaa taskusta toiseen ja samaan aikaan työllistettävien määrä vähenee 7 000 henkilöllä. Lienee paikallaan myös muistuttaa, että hallitus tarjosi mm. tätä 7 000 työttömän lisäykseen johtavaa "elvytyskeinoa" oppositiolle, kun pankkituesta käytiin neuvotteluja.

Hallitus ei näytä itsekään uskovan siihen, että tässä lisätalousarviossa esitetyt keinot jollakin tapaa alentaisivat työttömyyttä. Valtiosihteeri Relanderin nimellä markkinoidussa toimenpideohjelmassa yksi johtava ajatus ja aivan oikea sinänsä oli se, että työttömyysmenoja voitaisiin käyttää tehokkaammin työllistämiseen. Tästä ajatuksesta ei lisätalousarviossa näy jälkeäkään. Itse asiassa tiedossa on, että työttömyysturvameinoissa on useiden miljardien markkojen aukko, arviot vaihtelevat 3:sta 5:een. Hallituksella ei kuitenkaan ole rohkeutta panna tätä politiikkansa ankeaa seurausta näkyviin lisätalousarvioesitykseensä.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kalliomäki kritisoi puheenvuorossaan valtiovarainministeriön ennus-

teita. Yhdyn tähän kritiikkiin sikäli, että molemmat muistamme varmasti hyvin, kuinka vuoden 90 keväällä tehtiin budjettia vuodelle 91 tilanteessa, jossa sen piti olla 12 miljardia markkaa ylijäämäinen. Kun päästiin joulukuun, samainen budjetti yks kaks olikin 4 miljardia markkaa alijäämäinen johtuen siitä tilanteesta, jota kohti jo silloin lähdettiin menemään, eli työllisyystilanne heikkeni jyrkästi. Mutta siinä vaiheessa ei tätä tosiasiaa haluttu tunnustaa, ei sen paremmin hallitus kuin valtiovarainministeriökään. Eli, ed. Kalliomäki, kyllä niitä virheitä on tehty edellisellä vaalikaudellakin edellisen hallituksen toimesta samojen valtiovarainministeriön virkamiesten ennusteiden pohjalta. (Ed. Kalliomäki: Ei sitä kukaan kielläkään!)

Ed. Kalliomäen pelko siitä, että olisimme siirtymässä agraariyhteiskuntaan, on kyllä todella ihmeellinen. Kehotan ed. Kalliomäkeä perehtymään maatilojen lukumäärässä tapahtuneeseen roimaan laskuun ja maatalouspääluokan 2 miljardin markan leikkaukseen, mikä on tapahtunut tämän hallituksen aikana. Tämän yhtälön jälkeen ei voi kyllä todella puhua, että ollaan siirtymässä agraariyhteiskuntaan. Viljelijäväestöä tämä hallitus on kurittanut todella merkittävästi.

Ed. R e n l u n d : Herr talman! Senast nu, då nettoupplåningen för 1993 närmar sig 70 miljarder mark, borde envar inse att den välståndsnivå vi nådde mot slutet av 80-talet inte var införtjäna på ett hållbart sätt. Trots att nettoutgiftsökningen i föreliggande tilläggsbudget är bara 1,7 miljarder, upptas nya lån om 7,3 miljarder mark. Varför? Helt enkelt för att trots radikalt minskande skatteinkomster kunna klara av lagstadgade förpliktelser. Detta i sin tur är också en fortlöpande stimulans av efterfrågan utan vilken arbetslöshetssiffrorna skulle vara ännu mera katastrofala.

Trots att tilläggsbudgeten också innehåller nästan allt vad regeringen erbjöd i samband med den tragikomiska behandlingen av bankstödspropositionen, skall vi inte hysa någon förhoppning om att någon kommer att prisa de åtgärder som nu föreslås för att aktivera företagsverksamheten och skapa investeringar samt för att lindra krisens effekter på företag och enskilda. Nej, än kommer det att kritiserar för för små anslag, felaktiga prioriteringar, eller åtminstone för att anslag också finns upptagna under jord- och skogsbrukets huvudtitel.

Herra puhemies! On todella toivottavaa, että lisäbudjetin arvostelu ei ole esteenä sille orastavalle optimismille, johon toimenpideodotukset antavat todella aihetta. Liikkumatila huomioon ottaen summat eivät ole vaatimattomia, vaikka ne voivatkin vaikuttaa sellaisilta, kun ottaa huomioon määrät, joihin olemme viime aikoina tottuneet.

Painotukset ansaitsevatkin kehuja, kun tuotannolliset painotukset tehdään niin yrityksiin kuin yksilöihin. Kokonaisuutena ehdotus onnistuu yhdistämään tiukan finanssipolitiikan, jatkossa menojen painopisteen siirron kohden tuottavuutta ja pysyvien työpaikkojen syntymisen pitkällä tähtäimellä.

Tuotannollisten investointien vähennysoikeuden aikaistaminen on paras merkki uudesta ajattelusta. Ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä olemme jo pidemmän aikaa olleet vakuuttuneita siitä, että tiukka säästöpolitiikka velvoittaa samanaikaisesti sellaisen tärkeysjärjestyksen laatimiseen, joka luo hyvinvointia tuleville sukupolville. Pelkkä leikkausten tekeminen ilman harkintaa on oikeastaan vastuuttominta, mihin politiikat voivat ryhtyä. Se kertoo visioiden puutteesta.

Herr talman! Därför är det riktigt att regeringen nu kommer med en stimulansbudget, som samtidigt är en korrigerings av den konsekventa sparlinjen. Detta måste regeringen emellertid också våga erkänna. En av de mest sinande naturresurserna i Finland i dag är politiker som vågar medge att de tvingats revidera sina åsikter. Det är mycket märkvärdigt, under så här pass instabila förhållanden borde det vara lättare än någonsin att få förståelse för åsiktsändringar. Därför skulle inte heller en översyn av regeringsprogrammet, utgående från omständigheter som regeringen i mycket liten grad kunnat påverka, inte vara någon prestigeförlust, utan en naturlig sak.

Det skall dock icke stickas under stol med att sinande resurser och omprövningar kan kombineras bara om vi är beredda till kännbara uppoffringar och eftergifter vad gäller den levnadsstandard vi vant oss med. Får vi inte den stora medelklassen med på det, är det här landets framtida välfärd allvarligt hotad. Det är vår skyldighet som politiker att jobba för detta budskap, liksom det är att se till att de sämst lottade känner minst av omvälvningarna. I denna fråga måste regeringen visa lika stor konsekvens som den visar flexibilitet då det gäller detaljer.

Arvoisa puhemies! Ongelma tulee ajankohtaiseksi kuluvan vuorokauden aikana. Hallitus tekee kehyspäätöksen, ja on itsestäänselvää, että verotulojen väheneminen ja paine lainanottoon, josta myös tämä lisäbudjetti on todisteena, vaatii uusia leikkauksia.

Nyt käsiteltävänä oleva lisäbudjettiehdotus vastaa pitkälti ruotsalaisen eduskuntaryhmän aiemmin tänä vuonna hallituksen ja opposition välillä käydyissä neuvotteluissa esittämiä vaatimuksia, ja tulemme kannattamaan lisäbudjetin hyväksymistä.

Herr talman! Problemen kommer att aktualiseras under det kommande dygnet. Regeringen skall fatta rambeslut, och det är självklart att de minskade skatteintäkter och det tryck på låntagningen som också den här tilläggsbudgeten är ett bevis på, kräver nya nedskärningar.

Föreliggande tilläggsbudget motsvarar dock i stor utsträckning det vi inom Svenska riksdagsgruppen efterlyste då förhandlingar tidigare i år fördes mellan regering och opposition, och vi kommer att stöda dess godkännande.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Totean lyhyesti ensinnäkin sen, että ainoa joskin kyseenalainen positiivinen puoli tässä lisäbudjetissa on peruskorjaukseen tarkoitettu 250 miljoonaa markkaa, joka saattaa jossain määrin työllistää, koska korkotason lasku saattaa houkutella taloyhtiöitä ottamaan lisälainaa ja näin ollen valtion tuella tekemään peruskorjauksia.

Sen sijaan yritysten tukeminen ei auta mitään, se on säilyttävää toimintaa. Sellaisia yrityksiä, joiden tuotteita ei mene kaupaksi, ei voi tukea muutoin kuin ylläpitävästi, ei tuotannon lisäämisen ja lisätyöpaikkojen perustamisen pohjalta. Se on paikallaan olevaa, jähmettynyttä toimintaa, koska samanaikaisesti hallitus antaa jo tulevia vuosiakin varten merkittäviä leikkaussuunnitelmia, jotka kauhistuttavat ihmiset entisestään laittamaan vähätkin varansa kiven alle. Näin ollen tällä yritysten ylläpitävällä tukemisella ei päästä lainkaan siihen, mitä tarkoitetaan.

Tämän lisäbudjetin työllistävä vaikutus 30 000—50 000 henkilötyövuoden sijasta on korkeintaan 10 prosenttia siitä, mitä tässä esitetään. Se on aivan selvä. Nämä toimenpiteet eivät tule vaikuttamaan tällä tavalla.

Lopuksi vielä, herra puhemies, jälleen kerran, kuten vuosi sitten puhuin setelirahoituksesta, puhun nytkin siitä, että Suomessa pitäisi palkkoja korottaa 10 prosenttia yhteiskunnan kustan-

nuksella sillä tavalla, että viiden vuoden aikana asteittain tämä rasitus tulisi yhteiskunnan hartioilta pois, samanaikaisesti lisättävä työajan määrää työn tuottavuuden nostamiseksi 5—10 prosenttia. Tämä on asia, joka pitäisi tavalla tai toisella saada ministeri Viinaseen korviin. Toivotavasti yliormestari Ilaskivi kuulee tämän ja sen saa yllähuomenna lukea Iltalehdestä hänen kertomanaan presidentinvaalikampanjassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

2) Hallituksen esitys n:o 3 toisten lisävaltuuksien antamisesta valtioneuvostolle lainanottoon vuoden 1993 aikana

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys n:o 1 laiksi kirkkolain muuttamisesta

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Huomautan valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n säännöksestä, jonka mukaan muut kuin evankelis-luterilaiseen uskontunnustukseen kuuluvat eivät saa ottaa osaa tämän asian käsittelyyn.

Keskustelua ei synny.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

4) Ed. Mäkelän ym. lakialoite n:o 3 laiksi Ounasjoen erityissuojelusta annetun lain kumoamisesta

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Mäkelä: Herra puhemies! Tuskin mikään eduskunnan säätämä laki on saanut niin paljon osakseen arvostelua kuin Ounasjoen erityissuojelulaki on saanut jokivarren väestön keskuudessa. Kun Ounasjoki suojeltiin vuonna 1983 erityislailla, edellyttivät kunnat ja jokivarren väestö valtion korvausta kaikkien Ounasjoen suojelusta aiheutuneiden menetysten korvaamiseksi. Ounasjokivarren kunnat mm. vaativat

lausunnoissaan seuraavia toimenpiteitä suojelun ehtoina: Rovaniemen maalaiskunnan kunnanvaltuusto edellytti, että mahdollinen erityislaki ei liioin saa johtaa jokivarren asukkaiden toimien rajoittamiseen. Kittilän kunnanvaltuusto esitti lausunnossaan, että rauhoituksen ehdoksi tulee saada pysyvien uusien työpaikkojen luominen kunnille. Enontekiön kunnanvaltuusto vastusti rauhoitusta ja edellytti myös korvauksia suojelusta.

Eduskunnan laki- ja talousvaliokunta lausui kannanotossaan Ounasjoen erityissuojelua koskevaa lakiehdotusta puoltaessaan, että hallitus seuraa alueen elinkeinojen kehittämistä ja työllisyystilannetta Ounasjokialueella ja ryhtyy kaikkiin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen alueen elinkeinojen tukemiseksi erityissuojelusta alueen kunnille aiheutuneiden taloudellisten menetysten korvaamiseksi.

Eduskunta on hyväksyessään Ounasjoen erityissuojelulain edellyttänyt jokivarren kunnille suojelemisesta korvauksia ja todennut mm. seuraavaa: Hallituksen tulee seurata elinkeinojen kehittämistä ja työllisyyskehitystä ja ryhtyä kaikkiin niihin toimiin, jotka ovat tarpeen alueen elinolojen parantamiseksi. Eduskunta edellytti kunnille ja asukkaille aiheutuneiden taloudellisten tappioiden korvaamista sekä vesiosuuksien omistajille korvauksia vesiosuuksien menettämisestä välittömästi.

Kun eduskunta valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyllä tavalla lopullisesti hyväksyi Ounasjoen erityissuojelulain, tuli lain 2 §:n sanamuodoksi: "Edellä 1 momentissa tarkoitetusta rakentamiskiellosta aiheutuvasta korvausvelvollisuudesta säädetään erikseen." Valtiovallan korvausvelvollisuus jäi siten perustumaan ensisijaisesti Ounasjoki-lain perusteluihin ja lain 2 §:n mukaiseen mahdollisuuteen saada korvauksia erikseen.

Herra puhemies! Lapin lääninhallitus asetti Ounasjokivarren kuntien aloitteesta 2.10.89 työryhmän selvittämään Ounasjoen erityissuojelulaista aiheutuneiden taloudellisten tappioiden korvaamista alueen kunnille ja asukkaille. Työryhmä sai mietintönsä valmiiksi 19.6.90. Mietinnössään työryhmä toteaa mm. kuntien taloudelliseksi menetyksiksi vuoden 90 loppuun mennessä 706,8 miljoonaa, johon vielä on lisäksi laskettava käypä korko, investointitappioksi 4 730 miljoonaa, työpaikkojen menetykseksi noin 700 työpaikkaa 15—20 vuoden ajaksi ja energiatalouden tappioksi 360 miljoonaa markkaa vuodessa.

Ounasjoki-työryhmän mietinnön valmistuttua Kittilän kunta anoi mietinnön perusteella korvausta valtioneuvostolta ja ympäristöministeriöltä. Vastauksessaan ympäristöministeriö ilmoitti kirjeellään 22.10.90 mm., että julkisoikeudellista korvausvelvollisuutta taas eduskunnan lainsäädäntötoimenpiteet eivät voi aiheuttaa. Ympäristöministeriön kannanoton tultua julkisuuteen Rovaniemen maalaiskunnassa tehtiin kunnallisaloite, jonka allekirjoitti 559 jokivarren asukasta. Aloitteessa vaadittiin erityissuojelulain purkamista. Tämän aloitteen pakottamina Ounasjokivarren kunnat tekivät 5.12.91 ympäristöministeriölle lakiesityksen muodossa esityksen erityissuojelusta aiheutuneiden menetysten korvaamiseksi. Vastauksessaan ympäristöministeriö toisti 22.10.90 kirjeessään esittämänsä näkökohdat ja totesi mm., että perusteita erillisen poikkeuksellisen korvauslain laatimiseen ei ole.

Edellä olevan perusteella onkin katsottava, että Ounasjokivarren kunnille erityissuojelulain yhteydessä annetut lupaukset eivät ole pitäneet paikkaansa. Kunnat ovat tulleet petetyiksi eduskunnan laki- ja talousvaliokunnan selvistä lausumista huolimatta.

Herra puhemies! Kun Enontekiön ja Kittilän kunnissa vallitsee tällä hetkellä noin 30 prosentin työttömyys, jopa yli, ja edellä mainittujen kuntien taloudellinen tilanne on varsin heikko sekä väestökehitys laskeva, on paikallaan muistuttaa, että vain Rovaniemen maalaiskunnassa tilanne on tästä poikkeava ja sekin sen johdosta, että maalaiskunta saa Kemijoki Oy:ltä huomattavia korvauksia. Rovaniemen maalaiskunnassakin Ounasjokivarren seutu on autoitumassa ja kyläkouluja ollaan sulkemassa Porokarissa, Pato-koskella ja Marraskoskella. Jokivarressa on noin 100 taloa tyhjänä. Maalaiskunnan puolella vain 25 prosenttia talouksista on enemmän kuin kahden hengen asuttamia eli talossa asuu perhe. Paikalliset asukkaat kutsuvatkin Ounasjoen erityissuojelulakia elämäntappolaiksi.

Edellä olevan perusteella voidaan myös katsoa, että ympäristöministeriö on lyönyt laimin sille jo hallitusmuodon mukaan kuuluvan velvollisuuden Ounasjoki-lain vaikutusten seurantaan.

Herra puhemies! Tyytymättömänä valtiovalan toimiin on Kehittyvä Lappi -yhdistys aloittanut nimenkeräyksen marraskuussa 92 jo osittain rakennettujen vesistöjen loppuun rakentamiseksi. Esitys käsittää Iijoen—Kemijoen vesistön loppuun rakentamisen Ounasjoki mukaan lukien. Tähän nimikeräykseen on tullut jo useita tuhansia lappilaisia mukaan. Kehittyvä Lappi

-yhdistys tuleekin tämän kevään aikana vaatimaan edellä mainittujen vesistöjen loppuun rakentamista valtiovalalta lähetystön muodossa. Yhdistys tulee luovuttamaan keräämänsä listan vaatimustensa tueksi kauppa- ja teollisuusministeriölle.

Lisäksi Kittilän kunnassa on neljä valtuutettua, kokoomuslainen, kepu, sos.dem ja vasemmistoliittolainen, tehnyt helmikuussa 93 kunnallisaloitteen Ounasjoki-lain, erityissuojelulain, muuttamiseksi. Aloitteen perusteluissa todetaan mm.: Ilman miljardiluokan investointeja kunnan väkiluku supistuu nopeasti ja palvelut heikkenivät, kunnallinen veroäyri nousee ja kunnan taloudellinen tilanne on katastrofaalinen.

Edellä olevan perusteella voidaankin perustellusti todeta, että Ounasjoen erityissuojelulaki on aiheuttanut Lapille noin 11 miljardin menetykset, joihin osa täälläkin olevista lappilaisista kansanedustajista on ollut osallisena, nimeltä mainiten edustajat Pokka ja Tennilä.

Edelleen on vakavasti kysyttävä, olivatko ne 5 000 nimeä, jotka Ounasjoen suojelelun tueksi aikanaan kerättiin, jokivarren asukkaiden vai etelän luonnonsuojelijoiden nimiä, todellisuus kun on osoittanut, että moni jokivarren asukas on ilmoittanut nykyisille nimenkerääjille, että häneltä ei ainakaan tuolloin ole nimeä pyydetty.

Herra puhemies! Tekemääni lakialoitteeseen viitaten ja etenkin kun on todettavissa, että hallituksen energiapolitiiset kannanotot ovat lievästi sanottuna varsin sekavia, ei perusteita nykyiselle Ounasjoen erityissuojelulle ole olemassa, koska Kemijoen vesistön kohtalo on ratkaistu silloin, kun Isohaaran voimalaitosta on rakennettu. Lain purkamista vaatii jokivarren väestön enemmistö jo työllisyysyistä ja sekin tosiasia, että maassamme kulutettiin sähköä viime vuonna 62 900 miljoonaa kilowattia, josta tuotiin naapurimaista noin 13 prosenttia elikkä 8 200 miljoonaa kilowattia. Kun Ounasjoesta saatava hyöty on 1 200 miljoonaa kilowattia ja alueen kunnille tämänhetkisen kiinteistöverotuksen mukaan siitä aiheutuisi vuosittain 25 miljoonan markan kiinteistöverotulot, joen merkitys on energialähteenä jo valtakunnallisesti merkittävä ja kunnille verotuloina huomattava. Huomioon on otettava myös se, että joen energiataloudellinen arvo on noin 360 miljoonaa markkaa vuodessa, sekä energiamäärän ostamisesta säästyvät valuuttavarannot. Vielä on todettava, että vesivoima on saasteetonta, jatkuvasti uusiutuvaa ja puhtaasti kotimaista energiaa, jon-

ka rakentaminen on vähiten ympäristöämme saastuttavaa ja muuttavaa.

Viitaten nyt tekemääni lakialoitteeseen toivon eduskunnan suhtautuvan siihen myönteisesti. Tunnen Lapin väestöä ja tiedän sen kunnioittavan luonnonsuojelua ja antavan sille arvon, mutta luonnonsuojelu ei kuitenkaan tuo Lapin väestölle toimeentuloa ja elämisen mahdollisuuksia. Vesienergian rakentaminen on tärkeää jo työllisyysnäkökohdista katsottuna, mutta se ei kuitenkaan yksin ratkaise Lapin työllisyysongelmia, vaan siihen tarvitaan luonnollisesti muita pysyviä ja pitkäaikaisia työkohteita Lapin väestön auttamiseksi ja Lapin asuttuna pitämiseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

5) Hallituksen kehitysyhteistyökertomus eduskunnalle vuodelta 1991 (K 16/1992 vp)

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M. Pietikäinen: Herr talman! Berättelsen över utvecklingssamarbetet för år 1991 är en intressant läsning. Jag tänker ta fasta på en del av rapporten och kommentera den närmare. Det gäller det multilaterala samarbetet och biståndet där man alldeles klart kan konstatera att man i berättelsen för 1991 talar om tyngdpunkter, målsättningar med det multilaterala samarbetet och också hänvisar till Finlands linje och linjedragningar i frågan.

Hallituksen kehitysyhteistyökertomus vuodelta 1991 on mielenkiintoista luettavaa. Monenkeskisestä yhteistyöstä todetaan mm. seuraavaa: "Monenkeskisellä kehitysyhteistyöllä on kaksi päätavoitetta. Sillä pyritään osoittamaan poliittista tukea YK:n järjestelmän ja kansainvälisen rahoituslaitosten työlle ja päämäärille, jotka mielletään tärkeäksi ulottuvuudeksi Suomen ulkopoliitikassa. Samalla Suomi osallistuu kansainvälisen yhteistyön jäsenenä monenkeskisen toiminnan kehittämiseen. Päätöksentekojärjestelmä pohjautuu tasavertaisuuteen. Suomi pyrkii yhdessä luontaisen viiteryhmänsä Pohjoismai-

den kanssa vaikuttamaan siihen, että monenkeskisessä avussa painottuisivat Suomen keskeisinä pitämät kehitysyhteistyöpoliittiset päämäärät. Toiminnan tuloksellisuuteen vaikuttaa myös Suomen antaman rahallisen tuen määrä."

Raportissa todetaan edelleen YK:n kehitysohjelmista mm. seuraavaa: "Suomi on keskittänyt avustuksensa keskeisimmille YK:n kanaville eli YK:n kehitysohjelmalle, YK:n lastenrahastolle, YK:n väestörahostolle sekä Maailman elintarvikeohjelmalle. Suomi kuuluu näiden sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen ohjelmien suurimpiin rahoittajiin. Suomen linja perustuu siihen näkemykseen, että taloudellisen ja sosiaalisen sektorin samanaikainen kehittäminen edesauttaa tasapainoista yhteiskunnallista kehitystä ja myötävaikuttaa etenkin heikommassa asemassa olevien köyhimpien väestöryhmien aseman parantamiseen." Lainaukseni, joka oli aika pitkä, loppuu tähän.

Tässä puhutaan siis painokkaasti Suomen kehitysyhteistyön linjasta. Kuitenkin on todettava, että hallituksen budjettiesitys tälle vuodelle sisälsi dramaattisen suunnanmuutoksen tästä käsitykseni mukaan yleisesti hyväksytystä Suomen kehitysyhteistyöpolitiikasta. Tämän vuoden talousarvioesityksessä säilytettiin Maailmanpankin avustukset suurin piirtein entisen kokoisina, mutta YK:n järjestöjen avustuksista — on tärkeä huomata — oli leikattu 60—80 prosenttia. Talousarviokäsittelyn yhteydessä eduskunta kuitenkin korjasi tämän epäkohdan hyväksymällä ponsiesitykseni, joka kuului seuraavasti:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus käyttäessään monenväliseen kehitysyhteistyöhön osoitettua määrärahaa sekä tehdessään monenvälisiä kehitysyhteistyötä koskevia lupauksia ja sitoumuksia ei muuta määrärahan sisäistä jakosuhdetta vuoteen 1992 verrattuna ainakaan YK:n kehitysjärjestöjen kuten YK:n lastenrahaston, YK:n väestörahoston ja YK:n kehitysohjelman kannalta epäedulliseen suuntaan, vaan vähentää mieluummin Maailmanpankkiin kuuluvalla Kansainväliselle kehitysjärjestölle annettavaa rahoitusta, ellei kyseisen määrärahan kokonaissumma kasva. Eduskunta edellyttää myös, että monenvälisen kehitysyhteistyön suunnitelmallisuutta lisätään mahdollistamalla monivuotiset rahoitussitoumukset YK:n järjestöille."

Hyväksyessään esittämäni ponnen eduskunta samalla lausui tahtonsa kehitysyhteistyön linjasta, ja tämä linja vastaa käsitykseni mukaan kehitysyhteistyökertomuksen vuodelta 1991 yleislinjaa. Hyväksyessään esittämäni ponnen,

jossa Unicefin, Unfpa:n ja Undp:n suhteellista osuutta ei pienennetä, otti eduskunta selvän kannan siihen, kuinka kehitysyhteistyövarojen käyttöä tulee linjata.

Mielestäni ministeri Kankaanniemen olisi pitänyt olla paikalla, kun eduskunta saa Suomen kehitysyhteistyökertomuksen käsiteltäväksi. Olsinkin, jos hän olisi paikalla, pyytänyt kehitysyhteistyöministeri Toimi Kankaanniemeltä selvitystä siitä, miksi käsiteltävänä olevan kertomuksen ja esittämäni eduskunnan hyväksymän ponttonen mukaista linjaa ei tietämäni mukaan ole vielä alettu käytännössä noudattaa.

Ed. Halonen: Herra puhemies! Jos haluaisi positiivisesti tulkita sitä, että kehitysyhteistyöministeri ei ole paikalla nyt kertomusta valiokuntaan lähetettäessä, ehkä se on sitten häveliäisyyttä sen suhteen, että nimenomaan tämän toimintavuoden aikana ovat näkyvissä nykyisin istuvan hallituksen omat linjanvedot ensimmäisen kerran koko synkkyudessaan.

Samalla tavoin kuin ed. M. Pietikäinen edellä, totean, että vaikka kertomus sinänsä kohdistuu menneeseen aikaan eikä historiaa tässä suhteessa tule uudelleenkirjoittaa, olisi tulevaisuuden kannalta erittäin hyödyllistä tarkastella kertomusvuotta myös sitä silmälläpitäen, mitä eduskunta tämän jälkeen on päättänyt ja millä tavalla eduskunta mahdollisesti on ollut oikeassa taikka väärässä omissa arvioinneissaan verrattuna siihen, mitä hallitus nyt itse esittää tänä kertomusvuonna 91.

Oma mielenkiintoni on myös alustavassa kertomukseen tutustumisessa keskittynyt nimenomaisesti monenkeskiseen yhteistyöhön juuri siitä syystä, että olin yksi niistä kansanedustajista, jotka tukivat ed. Pietikäisen pontta ja myös sitä edeltänyttä varsin monivaiheista kyselyprosessia, jossa pyrittiin ottamaan selvää, mikä on Suomen hallituksen linja nimenomaan YK:hon ja sen erityisjärjestöihin päin käytännössä.

Mielestäni on erittäin mielenkiintoista havaita se, että monenkeskisen yhteistyön osalta sanotaan nimenomaisesti julki, että sillä pyritään osoittamaan poliittista tukea YK-järjestelmälle ja toisaalta kansainvälisten rahoituslaitosten työlle ja päämäärille. Kun kuitenkin tiedetään, että nämä kaksi tavoitetta ovat olleet jossakin määrin ristiriitaisia keskenään, olisi tietysti nyt ulkoasiainvaliokunnan puolelta hyvin mielenkiintoista tietää, minkälaiseen lopputulokseen sitten tullaan näiden kahden tavoitteen yhtäaikaisesta toteuttamisesta.

Olemme moneen kertaan keskusteluissa aikaisemmin tuoneet esille sen, että YK:n omat järjestöt, mm. Unicef etunenässä, ovat olleet kritisoimassa Maailmanpankin puolelta annettuja taloudenhoito-ohjeita ja niiden vaikutuksia ei pelkäästään maiden kansainväliseen kilpailukykyyn vaan nimenomaisesti maiden sisäiseen tulorakenteeseen.

Käsiteltävässä kehitysyhteistyökertomuksessa vielä hallitus kertoo Suomen virallisena linjana olevan tuloerojen tasaamisen. Kun nyt oma linjamme tässä suhteessa on talouspolitiikassa tehnyt 180 asteen käännöksen, jää myös mielestäni hyvin mielenkiintoiseen valoon se, jos me edelleen vaadimme tätä kehitysmailta. Me aikaisemmin pidimme tapanamme sanoa, että nimenomaan vaikeuksissa olevien maiden tulisi asettaa ensisijainen paino sille, että heikossa asemassa olevat yhteiskuntaryhmät, kuten lapset, vammaiset, useissa tapauksissa naiset, voisivat saada oman osuutensa tulevasta bkt-kasvusta, ja on kiinnitetty kriittistä huomiota siihen, että eräissä maissa, vaikka onkin talous saatu kasvuun, tällaista tulojen demokraattisemman kehityksen käyrää ei ole samanaikaisesti nähtävissä. Omasa maassamme ennustetaan käyvän täsmälleen samoin. Vienti vetää jo, mutta sillä ei uskota olevan suurempaa merkitystä sen paremmin työllisyydelle kuin tulonjaollekaan.

Näin ollen jää ehkä joku kuulijoista kysymään, miksi vertaan tätä koko ajan meidän omaan tilanteeseemme. Mielestäni rehellisen kehitysyhteistyöanalyysin pohjana tulisi olla sen, että myös itse noudattaa niitä periaatteita, joita vaatii muiden noudatettavaksi. Olen edelleenkin sitä mieltä, että Suomen tulee kehitysyhteistyössään edellyttää ihmisoikeuksien kunnioittamista, vakaata taloudellista kasvua, yhteiskunnallista tasa-arvoa jne. Mutta mielestäni juuri tätä silmälläpitäen meidän asemamme puhua oikeudenmukaisemman tulonjaon ja laajemmin ottaen oikeudenmukaisemman yhteiskunnan puolesta ovat olennaisesti viime aikoina heikentyneet itse harjoittamamme politiikan johdosta.

Tänään viimeksi tapasin uruguaylaisia vieraita, jotka kertoivat uusliberalistisen talouden tuloksista heidän maassaan. He puhuivat kieltä, joka olisi voinut olla Suomesta yhtä hyvin kuin vanhasta Englannista. He kertoivat, mitä tuloksia saavutetaan tämän tyyppisellä talouspolitiikalla.

Näin ollen kysymys ei ole siitä, että monissaan kehitysyhteistyön kohteissa olevissa maissa oltaisiin sinänsä huonoja talouspolitiikkoja,

vaan kysymys on siitä, että heille ohjeeksi annettu talouspolitiikka tuottaa tällaisia lopputuloksia. Me voimme nyt todistaa sen myös omalta puoleltamme.

Tässä mielessä toivoisin, että kun ulkoasiainvaliokunta selvittelee kehitysyhteistyön todellisuutta, se kiinnittäisi aikaisempaa enemmän huomiota nimenomaisesti Latinalaiseen Amerikkaan, Latinalaisen Amerikan kehityspankkiin ja sen toimintaan, siitä huolimatta että Suomi on radikaalisti vähentänyt omaa osuuttaan Latinalaisen Amerikan kehitysyhteistyöhön. Väittäisin, että meillä olisi myös itsellämme oppimista tästä talouspolitiikasta ja sen linjoista varsin paljon, ei pelkästään uusliberalistisen talouspolitiikan tuloksista lasten, naisten tai vanhusten oikeuksien kannalta vaan sen selvästä yhteydestä myös epädemokraattiseen poliittiseen ilmastoon ja sen vaikutuksista pitkällä tähtäimellä yhteiskuntarakenteeseen.

Arvoisa puhemies! En tiedä, tuleeko keskustelu tänään kehitysyhteistyökertomuksesta kovin paljon enää vilkastumaan. Puheenvuorollani pyrin ainoastaan kiinnittämään valiokunnan huomiota siihen, että rehellinen kehitysyhteistyöanalyysi voisi olla asia, joka auttaisi kehitysyhteistyön lisäksi myös Suomea itseään.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Tietysti Suomen kehitysyhteistyötä vuodelta 91 käsittelevän kertomuksen käsittelyn eduskunnassa lähes tyhjässä täysistuntosalissa voisi ajatella olevan täysin turhauttavaa, kun tiedämme, mitä tämän kertomusvuoden jälkeen Suomen kehitysyhteistyön määrärahoissa on tapahtunut. Mutta haluaisin kiinnittää huomiota myös vähän laajempiin asioihin, kahteen asiaan.

Tietenkään, niin kuin tämän hallituksen aikana näyttää olevan tavanomaista, asianomaiset ministerit eivät ole paikalla. Olisi toivottavaa tietysti ollut, että kehitysyhteistyöministeri olisi ollut paikalla, koska vuosi 91, jota nyt käsitellään, oli ensimmäinen vuosi, jolloin meillä oli erikseen nimetty ministeri selkeästi nimenomaan näitä asioita varten. Se oli siinä mielessä historiallinen vuosi, ja tietysti olisi ollut toivottavaa, että ministerillä olisi ollut jotain sanottavaa tästä vuodesta ja sen aikaansaannoksista, omista aikaansaannoksistaan. Mutta näin ei ole, ja se on tullut tavaksi itse asiassa tämän hallituksen aikana.

Toisaalta myös koko kertomuksen käsittely ja käsittelyn luonne eduskunnassa voisi tietysti olla muutakin kuin sitä, että muutama asiaan vihkiy-

tynyt käyttää puheenvuoron ja sen jälkeen asia menee valiokuntaan ja valiokunta käsittelee ja antaa siitä lausuntonsa jne. Tämäntapaisten asioiden kohdalla, koskivatpa ne sitten kehitysyhteistyötä tai vaikka Yleä tai Alkoa tai mitä tahansa, joiden kertomuksia käsitellään, menneen arviointi olisi myös tulevaisuuden kehittämisen lähtökohta eli samassa yhteydessä myös puututtaisiin jo tulevaisuuteen.

Itse olisin halunnut kiinnittää muutama asiaan huomiota.

Kun me hyvin tiedämme, että todella kehitysyhteistyömäärärahat ovat olleet ennennäkemättömän leikkauksen kohteena ja erityisesti kansalaisjärjestöille varatut määrärahat, olisi ollut mielenkiintoista kuulla esimerkiksi ministerin näkemyksiä siitä, miksi joidenkin kohdemaiden ja joidenkin järjestöjen määrärahoja on edelleen leikattu täysin kohtuuttomalla tavalla. Voin ottaa esimerkin Suomi—Nicaragua-seuran, jonka määrärahoja on leikattu noin 60 prosenttia. Kuitenkin kyseessä on järjestö, joka on tehnyt kymmenen vuoden ajan onnistuneita projekteja riippumatta siitä, kuka siellä valtaa käyttää, joka tapauksessa jatkanut hyvin onnistuneita ja kohdemaassa arvostettuja projekteja. Silti ilman mitään suurempia perusteluja yllätyksenä tälle vuodelle voimmekin havaita, että määrärahat ovat rajusti karsiutuneet.

Kun on myös kuullut viestejä siitä, että nyt esimerkiksi UM:n puolella kehitysyhteistyöosastolla olisi saamassa valtaa sellainen ajattelutapa, että vanhat projektit eivät välttämättä olekaan hyviä vaan täytyisi uusia projekteja ottaa käyttöön, se tuntuu aika ihmeelliseltä silloin, jos todellakin on monta vuotta jatkunut projekti. Eikö pyrkimys pitäisi nimenomaan olla, että on pitkäjännitteisyyttä, on tavoitteellisuutta, on ehditty jo itse asiassa kantapään kautta oppia virheistä, ennemmin kuin se että lähdetään keinotekoisesti tai kyseenalaisesti ottamaan vain uusia projekteja, joiden kohdalla tietysti tulokset ovat aina epävarmoja? Toki näitäkin riskejä täytyy ottaa, mutta ainakin pitäisi olla hyvin perusteltua, jos todella menestyksellä toteutuneita projekteja lähdetään ajamaan alas. Mutta kun täällä on nyt lähes tyhjä sali, ainakin toivoisin, että ulkoasiainvaliokunta kiinnittäisi lausunnossaan huomiota tämän tyyppisiin asioihin.

Kun viime viikolla eduskunnan portailla eduskuntapuolueiden ryhmät kävivät esittämässä kannanottojaan prosenttiliikkeen perustamisen yhteydessä, tuntui, että kaikki — en nyt tiedä, oliko SMP:n eduskuntaryhmä paikalla,

mutta ainakin muut — kaikki joita kuulin siellä hyvin myönteisesti suhtautuivat siihen ja pitivät tärkeänä, että meidän kehitysyhteistyömäärärahojamme ryhdytään nostamaan huolimatta siitä, että olemme vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, vaikka pikkuhiljaa niin, että asteittain pääsemme tavoitteeseen eli 0,7 prosenttiin kansantuotteesta takaisin. Tässä välivaiheessa, kunnes pääsemme sille tasolle, olisi myös tärkeätä, että hallitus mietti vanhojakin keinoja uudelleen käyttöön.

Itse olen sitä mieltä, että ainakin tilapäisesti olisi syytä jälleen palata siihen, että kansalaisjärjestöille annetut varat kehitysyhteistyöhön saatettaisiin verovähennyskelpoisiksi. Tiedän, että tämä ei ole suinkaan ongelmaton asia. Kun siitä keskustelimme myöhemmin auditoriossakin, tuli esille toki se, että mikäli verovähennysoikeus olisi tulosta, niin kuin se aikoinaan oli, se suosisi hyvätulaisia. Mutta meillä on veroeksperttejä talossa riittämiin ja heitä saatavissa muualtakin, ja se voitaisiin tehdä esimerkiksi sillä tavalla, että verohelpotus annetaan verosta eikä tulosta. Mutta kun tiedän, että kansalaisilla varmaan olisi valmiutta tämän tyyppisiin uhrauksiin ja kun valtiolla ei nyt sitten ole varoja riittävästi, niin kyllä minusta valtiovalan pitäisi käyttää kaikkia mahdollisia toimenpiteitä, jotta Suomen kansainvälinen kuva ei heikentyisi, niin kuin nyt on jo käynyt. Itse asiassa me olemme eräänlaista kansainvälistä vahinkoa aiheuttaneet myös sillä, että olemme näin rajusti kehitysyhteistyömäärärahoja leikanneet.

Tietysti tässä talossa näkyy helpommin kiinnitettävän huomiota siihen, miten rahamarkkinoilla meidän kansainvälinen kuvamme heikenee, ja totta kai se on tärkeä asia. Mutta kyllä minusta myös kolmannen maailman köyhien ja puutteessa ja hädänalaisessa asemassa elävien suhtautuminen kansainvälisessä yhteisössä on ihan yhtä merkittävää. Kun me kuitenkin kaikista omista ongelmistamme huolimatta olemme vauras valtio, meidän tulisi tätä tukeamme lisätä, ja mielestäni erinomainen keino siihen olisi se, että todellakin kansalaisjärjestöille annetut avustukset olisivat verovapaita.

Tältä osin toivon, että myös ulkoasiainvaliokunta tähän asiaan kiinnittäisi huomiota, ja vetoan tietysti erityisesti hallituspuolueista RKP:n suuntaan, joka ainoana hallituspuolueena on tässä salissa edustettuna, että RKP:n edustajat hallituksessakin pyrkisivät vaikuttamaan siten, että ainakin tilapäisesti voitaisiin tämä järjestelmä palauttaa käyttöön.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Minä vien tunnollisesti nämä terveiset ulkoasiainvaliokuntaan. Olen kuitenkin sitä mieltä edelleenkin, että kehitysyhteistyö on eräänlainen pinttynyt tapa, välttämätön paha, joka on aikanaan siirtomaavaltojen taholta nostettu esiin ja kehitetty niiden jälkien peittämiseksi, joita ne valitettavasti ovat itse aiheuttaneet kolonialismin aikana. Siihen ovat sitten maailman kansat ryhtyneet mukaan oikeastaan tietämättä, mihin mennään. Nykyisin kehitysyhteistyömäärärahoilla ei saada mitään muuta kuin lisää kurjuutta aikaan. Kaiken lisäksi kehitysyhteistyöhön on pesiytynyt ääretön rikollisuus, jos katsotaan Wider-instituuttia, jonka asioita olen yrittänyt tässä talossa moneen kertaan saada esille. Nyt niitä on pengottu. Ei siedä edes kunnan rosvokoplassa päivänvaloa se toiminta, mitä Wider-instituutissa on toteutettu.

Mitä tulee prosenttiliikkeeseen, niin haluan todeta sen, että SMP todella ei ollut mukana. Meillä kysyttiin, onko se kotimaan hädänalaisten ihmisten hyväksi tehtävää työtä, ja kun tuli tieto, että se menee johonkin eteläiselle Norsunluurannikolle, me ehdottomasti kieltäydyimme lähtemästä. Meitä ei olisi saanut millään siihen mukaan, ja olemme ylpeitä, ettemme olleet siinä. Tämä on jonkinlainen hienostorouvien ja hienojen piirien tapa piristää tylsää elämäänsä keksimällä kaikenlaisia prosenttiliikkeitä asioihin, jotka menevät ulos meiltä. Jos se käytettäisiin kotimaiseen tarkoitukseen ja avun antamiseen, minä ymmärtäisin täysin ja me olisimme olleet portailia, emme tässä tapauksessa.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Tämä ed. Aittoniemen puheenvuoro on melkein kuin pakollinen osa tätä keskustelua, ja täytyy antaa tunnustus hänelle kuitenkin, että hän sukupuolensa edustajana on ainoana täällä paikan päällä. Uskon kuitenkin valtaosan miehistä olevan hieman edistyksellisempiä, mitä tulee kehitysyhteistyösuhteisiin. Nimittäin kun laitetaan vastakain kotimaan köyhät ja ulkomaan köyhät, niin on moneen kertaan tutkimuksissa osoitettu, että se on hyvin heikko anteeksipyyntö osallistumattomuudesta kehitysyhteistyöhön. Samat ihmiset, jotka antavat apua näille teidän mielestänne liian kaukana oleville ihmisille, ovat myös anteliaita oman maan köyhien suhteen. Kysymys on enemmänkin elämänasenteesta, onko valmis toimimaan yhteistyössä ja solidaarisessa vastuussa ihmiskunnan eri jäsenten kanssa vai katsooko vain omaa lähintä ympäristöään.

Tällä kolonialismiajattelulla tulee aivan mielenkiintoiseen valoon se, minkä takia Suomi ja monet muut ovat olleet hyvin kiinnostuneita nimenomaan entisen Neuvostoliiton osavaltioiden avustamisesta, pois sulkien tästä kyllä Viron, mutta jättäen nuo kaikki muut. Hyvin mielenkiintoinen teoria.

Ed. O. Oj a l a : Arvoisa puhemies! Haluan todeta jälleen kerran ed. Aittoniemelle, että kun hän tuntuu omasta mielestään tietävän, keiden puuhaa prosenttiliike on, niin jälleen kerran hän puhuu asiasta, jota hän ei tiedä. Minä sattumalta olen prosenttiliikkeeseen aikoinani kuulunut ja aion liittyä tähän uuteenkin ja olen todellakin erilaisissa kansalaisjärjestötoiminnoissa kehitysyhteistyössä ollut mukana vuosikausia, joten tiedän oikein tarkkaan, ed. Aittoniemi, minkälaiset ihmiset etupäässä niihin osallistuvat. Niihin osallistuu toki osa hyvätuloisia, jotka näkevät kansainvälisen solidaarisuuden merkittävänä ja haluavat siten auttaa, mutta niihin kuuluu suuri joukko opiskelijoita, pienituloisia eläkeläisiä ja vastaavia, jotka todella tekevät paljon työtä ja antavat vähästään.

Ed. Aittoniemen on hyvä tietää, että vanha

raamatunlause siitä, että köyhät antavat monesti vähästään ja rikkaat eivät paljostakaan, pitää aika monessa asiassa paikkansa ja myös kehitysyhteistyössä. Keski-ikäiset useasti ovat kaikkein kylmimpiä, mutta tiedän itse, olen niin monta kertaa kadunkulmassa ollut laatikko kädessä keräämässä rahaa kehitysyhteistyökohteisiin, että todella useasti juuri pienituloiset nuoret ja eläkeläiset antavat mielellään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13 ja kyselytunti ensi torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 17.44.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen